

İstanbul Amargi

FEMİNİZM TARTIŞMALARI 2012

İstanbul Amargi Feminizm Tartışmaları - 2012

İstanbul - Amargi
Feminizm Tartışmaları
2012

İstanbul - Amargi

Feminizm Tartışmaları

Kumbara Sanat Atölyesi ve Toplumsal Dayanışma Derneği

Adres: Katip Mustafa Çelebi Mahallesi İstiklal Caddesi
Küçükparmakkapı Sokak 9/3 Taksim Beyoğlu - İstanbul
Telefon: 0212 2459050

web sitesi: www.kumbarasanat.com.tr

E-posta: kumbarasanat@gmail.com

Kumbara Sanat Atölyesi araştırma dizisi - 2
Aralık 2012

Yayına Hazırlayanlar: Esen Özdemir, Sevi Bayraktar

Düzeltili: Ayşegül Taşıtman

Grafik Tasarım: Hilal Esmer

Baskı: Ezgi Matbaası

Sanayi Cad. Altay Sok. No:10

Çobançeşme-Yenibosna/ İstanbul

Tel: 0212 452 23 02

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Bu kitap Henrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin katkılarıyla hazırlanmıştır.

İçindekiler

Önsöz • 5

Esen Özdemir, Sevi Bayraktar

Radikal Feminizm • 9

Ayşe Düzkan, Handan Koç

Kürt Kadın Hareketi ve Feminizm • 47

Figen Aras

Dindar Kadınlar ve Feminizm - Yakınlıklar ve Uzaklıklar • 83

Feyza Akınerdem

Anarko-Feminizm'in Politik Potansiyelleri • 121

Göksun Yazıcı

Antimilitarizm ve Feminizm • 149

Begüm Özden Fırat, Ayşe Gül Altınay

Ekoloji ve Feminizm • 189

Kızılca Yürür, Mine Selin Sayarı

Seks İşçiliği • 225

Şevval Kılıç

Transfeminizm • 253

Gülkan, Aligül

Feminist Örgütlenme • 295

Nilgün Yurdalan, Banu Paker, Esmeray

Feminizme Farklı Yaklaşımlar ve Üçüncü Dalga • 333

Simten Coşar, Semra Arcan Gökçen, Begüm Başdaş

Farlılıklarımızla yan yana (mıyız?) • 367

İnci Kerestecioğlu, Aslı Zengin, Ülkü Özakin

Anayasa Tartışmaları • 411

Yasemin Öz, Sedef Çakmak, Ayşe Akdeniz

Pornografi ve Feminizm:

Feminist Bir Pornografi Mümkün mü? • 447

Berfu Şeker

Diziler nasıl yapılıyor/yazılıyor, nasıl okunuyor? • 471

Nükhet Sirman, Feyza Akınerdem

Feminist Ütopya ve Politika • 501

Aksu Bora, Yasemin Temizarabacı

Aligül

1972 İstanbul doğumluyum. 2003'te aktivizme atladım ve Lambdaistanbul LGBT örgütü, Voltrans Transerkek İnisiyatifi, Amargi Feminist Kadın Örgütü ve Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi'nde gönüllü olarak çalıştım. Esnafım. Trans birey olarak yaşadıklarımı <http://hikayeci.livejournal.com/blog> adresinde yayınlıyorum. Bir de cinsel şiddetten hayatta kalmış bireylerin şifa bulabileceklerini, kendilerine yardım edebileceklerini anlatan "Hayattayım" blogunu yayınlıyorum. <http://cinsel-istismardan-hayatta-kaldim.blogspot.com/>

Gülkan

90'lı yıllardan bu yana anarşizm, feminizm, antimilitarizm, LGBT hareketi, queer üzerine düşünen, yazar ve eyleyen bir erdişiyim. Transfeministim, çevirmenim. Dilin ve bedenin performatif imkanlarıyla oynayan oyuncu, kavramlar dünyasında drag bir yabaniyim. Yağmur'un ebeveyniyim. Kadıköy'de kabilemle bağlarımı örmeye devam ettiğim kolektif bir hayat yaşamaktayım.

"Cinsiyet bize öğretilen dilden yazdığımız bir şiirdir."

Leslie Feinberg

Trans Liberation: Beyond Pink or Blue

(Trans Özgürleşmesi: Pembe ve Mavinin Ötesinde)

Gülkan: Konuşmaya başlamadan önce sizlere üç tane klip gösterelim istedik. Elbette teoriden besleniyoruz ama aslında transfeminizm ve transgender politikaları daha çok bireylerin kendi pratikleri üzerinden yürüyor. Bu pratiklerin görünür olduğu, bizim açımızdan değerli üç tane kliple başlayalım, biraz da keyifli gitsin istedik. Birincisi Antony and the Johnsons'tan "You Are My Sister" yani "Sen Benim Kız Kardeşimsin." Bu transfeminist bir parçadır.

[01:36-05:35 arası şarkı]¹

Gülkan: Transfeminizm'in sözünü kurarken, özellikle bu şarkıda da kendimizi iyi hissettiğimiz bir şey var, o da şu: Biz kendimizi diğer feminist kız kardeşlerimiz ve oğlan kardeşlerimizle birlikte feminist hareketin ve direnişin bir parçası olarak hissediyoruz. Bu şarkı da aslında tüm feministlere söylenen bir şarkı, yani sadece transların birbirine söylediği bir şarkı değil. Kadınlık deneyiminden gelen ve bugün cinsiyetini nasıl tanımlarsa tanımlasın, hangi etnisiteden olursa olsun veya hangi farklı kadınlıklar, farklı ezilme biçimlerinden gelirse gelsin "Biz bu feminist direnişin parçasıyız," diyenlerin bir şarkısı.

¹ Şarkının klipi ve sözlerine aşağıdaki linklerden ulaşabilirsiniz:

<http://www.youtube.com/watch?v=S-NziGE6DVY> ve http://www.absolutelyrics.com/lyrics/view/antony_and_the_johnsons/you_are_my_sister

Öncelikle, burada yapacağımız konuşmalarda, transfeministler adına konuşmadığımızı ve burada kendi fikirlerimizi paylaşacağımızı da söylemeliyiz. Birçok transfeminist belli konularda bizden çok farklı düşünebilir. Bizim bugün bu sunumu yaparken temel motivasyonumuz feminist kardeşlik olacak; eskinin deyişiyle kızkardeşlik. Dolayısıyla burada kuracağımız dil sanki bir tarafta birileri var, öbür tarafta da onlara karşı biz varız gibi bir dil değil.

Bazen kurduğumuz cümleler böyle anlaşılabilir. Karma örgütlerden gelen arkadaşlarımız bilirler. Karma örgütlerde kadınlık deneyiminden dolayı ezilme biçiminiz görünmez hale gelmişse sesinizi yükseltmeye başlarsınız ve bu yüzden de hareketi bölmekle, kriz yaratmakla eleştirilirsiniz. Aslında derdiniz, görünmeyen deneyiminizin görünmesidir; orada sizin de olduğunuzu hissettirmek istersiniz ama bu karşı çıkışlarınız temelde bir arada yürümek içindir. Birlikte yürüyenler olarak kavga etmemiz gerekiyorsa güzelce ederiz. Şimdi diğer klibi izleyelim.

MEN grubunu bilenler vardır; daha evvel 1990'larda Le Tigre adında Riot Grrrl akımının öncüsü sayılabilecek bir grup vardı. J.D Samson Le Tigre'de olduğu zamanlarda kendini lezbiyen olarak tanımlıyordu, süreç içerisinde kendini trans erkek olarak tanımlamaya başladı. Le Tigre dönemleri geçtikten sonra Samson iki arkadaşıyla birlikte MEN'i kurdu. Bu klipte de trans erkek deneyimini feminist bakış açısıyla görüyoruz. Şarkının adı: "Who Am I to Feel so Free" (Ben kimim ki kendimi o kadar da özgür hissedeyim).² Bu şarkının içerisinde çok sağlam sözler var. Radikal cerrahi müdahaleden bahseder, bütün şarkı baştan sona feministtir ve "Feminist sanat camları indirecek, size anlatacak," der; bu benim çok hoşuma gidiyor.

[09:12-12:17 arası şarkı]

Gülkan: "Burada fallusu övüyor" gibi bir eleştiri olursa diye önden söyleyeyim, tam tersine klipte bir fallus eleştirisi var. "Ben kimim ki kendimi o kadar özgür hissedeyim?" diyor şarkıda.

[14:05-16:15 arası Ming Wong "Biji Diva" videosu]

Gülkan: Berfu, bu video ile ilgili bir şeyler söyler misin?

Berfu: Ming Wong aslen Singapurlu bir sanatçı ama Berlin'de

2 Şarkının klibi ve sözlerine buradaki linklerden ulaşabilirsiniz: <http://youtu.be/EOBrXd5WpPA> ve <http://www.songlyrics.com/men/who-am-i-to-feel-so-free-lyrics/>

yaşıyor. Çok ünlü kültleşmiş filmlerden bazı sahneleri yeniden performe ediyor, bütün karakterleri kendisi canlandırıyor ve daha sonra bunları video enstalasyonu olarak da sergiliyor. Türkiye'den de Bülent Ersoy çok ilgisini çekiyor, filmlerini izliyor ve Bülent Ersoy'a hayran kalıyor. Özellikle "Şöhretin Sonu/Yüz Karası" filmi yeniden canlandırmak istiyor. Projelerinden biri bu filmi performe etmektir ama henüz yapamadı galiba.

Bu izlediğimiz videoyu da Türkiye'deki aktivistlerle beraber çekti. Video Bülent Ersoy'un "Yüz Karası" parçasıyla başlıyor. Bu parça kendi gerçek hayatıyla, Türkiye'de yaşadıklarıyla çok örtüşen, isyan dolu bir şarkıdır. Bülent Ersoy 1980'lerde trans olarak açıldıktan sonra hayatı çok dramatikleşiyor, bildiğiniz gibi o yıllar darbe yılları, çok baskı var ve basın üstüne çok gidiyor. Çok yara alıyor, yaşadıkları onu intihara kalkışmaya kadar götürüyor. Daha sonra Berlin'e bir nevi sürgüne gittikten ve yıllarca sahne yaşadıktan sonra 1980'lerin sonunda "Sefam Olsun" şarkısıyla geri dönüyor. Artık geçiş sürecini de tamamlamış, pembe kimliğini de almış, "Kadınım ayyy size ne!" diyerek geldiği bir dönem. Bu video da onun bu dramatik deneyimini queerleştirerek, dönüştüren bir çalışma olarak okunabilir.

Aligül: Transfeminizm kavramı ilk olarak 1990'lar ile 2000'ler arasında Amerika'da çıkıyor ama aslında bizim yabancı olmadığımız bir kavram. Adını böyle koymadık belki ama burada da benzer deneyimler yaşandı. Tarihini tam hatırlamıyorum ama hangi blogu açsanız göreceğiniz bir olay vardır. 1976 yılından bu yana feministlerin düzenlediği Michigan Womyn's Music Festival diye bir festival var ve bu festivale şöyle bir kural koyuyorlar: "Sadece kadın olarak doğmuş kadınlar buraya girebilir." Yani atanmış cinsiyeti kadın olanlar girebilir; doktor bakıp, "Bu kız!" dediyse ancak onu kabul ediyorlar içeri (!) Feminist hareket içerisinde trans kadınlar ve trans erkekler o zamanlarda da var ancak onları kapıdan geri gönderiyorlar; "Siz burada olamazsınız!" diyorlar. Bir süre sonra trans kadınlar o festival alanının tam karşısına başka bir kamp alanı kuruyorlar ve orada ayrı bir müzik festivali yapıyorlar; sırf "Biz de buradayız!" demek için. Burada Transfeminizm adı yükselmeye başlıyor.³

Trans hareketinin de güçlenmeye başladığı bir zaman bu. Transfeminist Manifesto 2001 yılında yazılıyor ama aslında bun-

3 Bu eylemlilik 1991 yılında transeksüel olduğu gerekçesiyle Nancy Burkholder'ın festival alanına alınmamasıyla başlayan ve transların festival alanının dışında yaptıkları protestolarla devam eden bir süreçte işaret eder. Beş yıllık bir aradan sonra bu oluşum Trans Camp adını alır. (E.N.)

dan önce birikmiş bir sürü deneyim var. Kendi ait olduğun cinsiyeti kabul ettiremiyorsun, toplumsal cinsiyet kodları üzerinden birtakım eleştiriler geliyor ama kimse kendine bakmıyor, herkes sadece karşısındakini dışlıyor. Buna benzer şeyler sürekli yaşanıyor ve 2001'de biri interseks, diğeri de trans kadın olan iki kişi *Transfeminist Manifesto*'yu yazıyorlar.

Bu yaşananların Türkiye'deki deneyimle benzerliği ise şu: Ülker Sokak, Pürtelaş Sokak, Sormagir Sokak deneyimleri zamanında yaşananlar ya da Esmeray ve Demet gibi birçok trans kadının da feminist hareketin içinde var olmaya çalışırken yaşadıkları sorunlar da –ki bu sorunlar hâlâ var, görmezden gelinmiyor. Mesela ben Esmeray'ın önceki konuşmalarından birini dinlerken birilerinin, ona “Senin erkek bir enerjin var,” demesine çok şaşmıştım. Aslında bu yüzden translarla feministlerin karşılaşmalarında yaşanan sorunlar, birçok yerde benzer şekilde yaşanıyor. Tarihini Amerika'dan doğru anlatınca sanki burada böyle sorunlar yokmuş gibi algılanıyor ve “Orada bunlar yaşanmış olabilir ama bunlar bizi burada neden ilgilendiriyor ki?” sorusuyla çok karşılaşyoruz. Transfeminizm'i biz Amerika'dan ithal etmiş gibi algılanıyor. Hâlbuki bence bu uzaklığın sebebi, buradaki birçok trans bireyin açıldıktan sonra yaşadıkları deneyimlerinin feminist hareket içerisinde şaşkınlık ve şokla karşılanması ile bu deneyimin nasıl konuşulacağının bilinmemesidir.

Bugün hem deneyimlerimizi hem de bu deneyimlerimizin feminist harekette yarattığı etkiyi hep birlikte tartışacağız.

Transfeminizm'in öznesi

Gülkan: “Feminizmin öznesi kimdir?” sorusuna benzer biçimde “Transfeminizm'in öznesi kimdir?” diye soracak olduğumuzda, öncelikle Transfeminizm özgürlüklerini tüm kadınların özgürlüğüne bağlayan ve onun ötesinde gören transların hareketidir, diyebilmek önemli. Bu hareket diğer queer deneyimlerden gelen bireylere, interseks bireylere, trans erkeklere, na-trans erkeklere^{4*}, na-trans kadınlara ve transların ihtiyaçlarıyla duygudaşlık kurabilen, kendi özgürlük mücadeleleri içerisinde tüm trans kadınlarla

4 * **Gülkan** (konuşmanın devamı): “Na-trans Aligül'ün bulduğu güzel bir kavram, trans olmayan demek. Biz 'biyolojik kadın' gibi kavramların son derece sorunlu kavramlar olduğunu düşünüyoruz ve baskın deneyimin görünürlüğüne göre görünmeyen dilini kurmak yerine bundan sonra translar ve na-translar olarak kullanacağız metnin içerisinde. Kadını erkeklerin tanımladığını söylüyoruz ya, dolayısıyla biz de bunu terse büken bir dil aktivizmiyle na-trans diyeceğiz bundan sonra.”

ve transgender bireylerle birlikte mücadele etmeyi önemseyen herkese açıktır. Dolayısıyla Transfeminizm'in öznesi transgender bireylerin feminist mücadelesini destekleyen herkeştir. Yani transfeminist olmak için trans olmak gerekmiyor. Transfeminizm beden deneyimini zorunluluk olarak koymaz, çünkü tam da bunu eleştirir.

Tarihsel olarak baktığımızda zorunlu kadınlık deneyiminden geldikleri için trans erkekler, feminist harekete trans kadınlardan daha büyük katkıda bulunmuşlardır. Örneğin Türkiye'deki feminist hareket içerisinde Aligül'ün emeğinin daha fazla görünür kılınması gerektiğini düşünüyorum. Gerek Amargi'de başlattığı gerekse hareketin tümüne yaydığı tartışmaları ve birçoğumuzun açılmasına güç veren mücadelesini ayakta alkışlamak gerek. O sözler kurulmasaydı bazılarımız trans olarak açılmayacaktık. Özgürlüğümüz için daha fazla transın, feminist harekette yer almasının zorunlu olduğunu ve ötekileştirilmemesi gerektiğini düşünüyoruz.

Çok basitçe Transfeminizm'in ana ilkelerinin neler olduğundan bahsedelim. İlk olarak herkesin kendi kimliğini istediği gibi tanımlamaya ve toplumdan buna saygı göstermesini beklemeye hakkı vardır; buna kimliğimizi şiddet ve ayrımcılık korkusundan uzak ifade etme hakkı da dâhildir. Trans bireyler toplumun her alanında ve feminist harekette, bilerek ya da bilmeyerek ayrımcılığa uğruyorlar.

İkincisi, kendi bedenlerimiz üzerinde karar verme yetkisi sadece bize aittir. Hiçbir tıbbi, dini ve siyasi otoritenin bizim kararımız haricinde beden bütünlüğümüzü ihlal etmeye ve bedenimizle ne yapacağımıza dair kararlara müdahale etmeye hakkı yoktur. Devlet kurumlarının ve patriarkanın eleştirisi diğer farklı feminist deneyimlerden gelen arkadaşlarla ortaklaştığımız noktadır çünkü hepimizin bedenine devlet müdahale ediyor. Ama bunun bir adım ötesinde, farklı siyasi ideolojilerin ya da feminizm dediğimiz koca yelpazenin de trans bireyin kendi bedenine nasıl davranacağı üzerinde söz sahibi olmaması gerektiğini düşünüyoruz. Trans spektrum içerisinde birçoğumuz içsel cinsiyet algımız neyse onu performe edebildiğimizi na-trans kadın ve erkeklere kanıtlamak zorunda kalıyoruz. “Peki, ama şimdi senin bıyığın var?” diye başlayan sorularla karşılaşyoruz. “Ben erkeğim,” dediğimizde “Yaaa nasıl erkeksin? Saçında meç var,” gibi diyaloglarla karşılaşyoruz.

Hiçbir na-trans, kadın ya da erkek olup olmadığını toplum içerisinde ispatlamak zorunda değilken, trans bireylerin sürekli birilerine kendi cinsiyetini açıklamak zorunda bırakılmasının ağır bir ayrımcılık olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden bazılarımız ka-

dınlık ve erkeklik davranış kodlarını fazlaca üstlenmek zorunda kalıyoruz; tam da bu türden bir baskı ve ezilme biçimine maruz kaldığımız için. Kuşkusuz baskıdan bağımsız bir arzuyla bu davranışları icra edenlerimizi de yok saymamalıyız. “Ama kadınlık rollerini yeniden üretiyor, ruj sürüyor, topuklu ayakkabı giyiyor, seks işçiliği yapıyor,” diyorlar. Peki, bu eleştirileri getirenler erkeklerle seks yapmıyor mu? Heteroseksüel değiller mi? Biri bunu sadece iş olarak yaparken öbür tarafta da evlilik kurumu var. Feminist hareket içerisinde hiçbir kadınlık deneyimi mercek altına alınmazken trans kadınların ve trans erkeklerin kadınlığı ya da erkekliği yeniden üretip üretmedikleri tartışılıyor. Biz kadınlığı ve erkekliği üretmeyen hiçbir deneyim olmadığını düşünüyoruz. Bazılarımız bazen oje sürüyoruz öyle değil mi? Hiçbirimiz özgürleşmiş değiliz ama kendi çapımızda, kendi yollarımıza göre direniş biçimleri bulmaya çalışıyoruz.

Aligül: Transfeminizm Amerika’da ortaya çıktığında, ilk olarak trans kadınlar üzerinden çıkıyor ama sonrasında geliyor, çünkü çok farklı trans kimlikler var. Bence dünyada ne kadar insan varsa o kadar çok sayıda da trans kimlik vardır. Cinsiyet çok içselleştirilmiş bir şey ve bütün yaşam bunun üzerinden gidiyor. 8 Mart ve 25 Kasım eylemlerine transların katılmasından dolayı, son iki senedir feminist hareket içerisinde yaşadığımız tartışmalar da aslında beden geçişi yapmamış insanların cinsiyetinin bir şekilde sorgulanıyor olmasıdır. “Sen kadınlık deneyimi yaşamıyorsun ki, senin bıyığın var, sokakta erkek olarak rahat geziniyorsun,” diyorlar. Her kadın da sabahtan akşama kadar sokakta tacize uğramıyor. Rahat gezebildiği yer var, gezemediği yer var. Herkes için geçerli bu. Kadınlık ya da erkeklik deneyimleri ve kodları herkes tarafından aynı şekilde algılanmıyor. Örneğin Voltrans’ta⁵ birkaç arkadaşla birlikte bir davranış kodu üzerine konuşurken iki kişi, “Bu kadınlık deneyimi” derken öbürü “Hayır, trans deneyimi” diyebiliyor ve sonrasında ortaklaşılan bir yorum olmuyor. Aslında bana aşağı yukarı iki yorum da aynı gibi geliyor. Sokakta yürürken trans erkek bir arkadaşın arkasından bir erkek yakın bir şekilde yürüdüğünde “Arkamdan geldiği için çok tedirgin oldum,” diyor. Bence bu bir kadınlık deneyimi. Ama “Ben bir erkeğim ve arkam-

dan bir erkek geliyor, o zaman bu trans deneyimdir,” diyen bir düşünce de var.

Trans erkek olmak ya da erkeğim demek na-trans erkeklerin sahip olduğu ayrıcalıklı hayatı yaşadığımız anlamına gelmiyor çünkü zoraki kadınlık deneyimi dediğimiz bir süreç var. Ben istemediğim halde on iki yaşında regl olduğum, çocukken sokaktaki erkek çocuklarıyla aram iyiyken biraz büyüdüğümde bir de baktım herkesin bana karşı tavrı değişti. Neleri yapmam ve neleri yapmamam gerektiği söylenmeye başlandı. “Kız gibi giyin”, “Şunu yap, bunu yap”, “Öyle oturulmaz, böyle kalkılmaz, oraya gidilmez.” Ben bunu istemiyorum, buna maruz kalmak istemiyorum; ben erkeğim demek istiyordum ama kim dinliyordu ki? Dolayısıyla bence trans erkekler olarak bu yaşadıklarımız zoraki bir kadınlık deneyimdir.

Ama bu deneyimin görülmemesi kadar sanki başka bir hayatım yokmuş gibi, sabitlenip her dakika söylenmesi de beni rahatsız ediyor. Hâlbuki zorunlu kadınlık deneyiminin yanında yaşadığım bir erkeklik deneyimi de var. Bazen birinden birini seçmem bekleniyormuş gibi geliyor. Kadınlık deneyimimi kabul ettilerse erkek deneyimimden rahatsız olabiliyorlar ya da erkeklik deneyimimi kabul edenler de kadınlık deneyimimden rahatsız olabiliyorlar.

İçimiz ürperiyor ya harekette yoksak

Gülkan: Aligül’ün söyledikleri ile bağlantılı olarak Emi Koyama’nın metni olan *Transfeminist Manifesto*’dan bir şeyler söylemek istiyorum. İstanbul’daki feminist hareket içerisinde dönen tartışmalarda translara çok sık yöneltilen bir eleştiri var, Aligül’ün de anlattığı bu aslında: erkeklik deneyiminin avantajından faydalaniyorsunuz. Bu avantaj/dezavantaj tartışmasıyla ilgili olarak Emi Koyama şöyle diyor: “Ana akım feminizm erkekten kadına transeksüellerin oğlan çocukları olarak sosyalleştiklerini ve böylece onlara erkek ayrıcalığı verildiğini öne sürdü. Öte yandan kadından erkeğe transeksüelleri de erkek ayrıcalığına kavuşmak için kız kardeşlerini ortada bırakan hainler olarak nitelendirdiler.” Bu tartışmanın aynısını iki senedir 8 Mart’larda yaşadığımızı düşünüyorum.

Ana akım feminizm trans kadınlara “Siz erkek gibi yetiştirildiğinizden bunun avantajlarıyla büyütüldünüz, büyürken sürekli cesaretlendirildiniz ve bu yüzden çok özgüvenli yetiştirildiniz, çok baskın karakterlersiniz. Aslında görüntünüz ne olursa olsun erkekliğin avantajı ile yaşamaya devam ediyorsunuz,” diyor. Emi

5 Voltrans 2007 yılında İstanbul’da üç trans erkeğin kendi deneyimlerini paylaşmak, trans erkek görünmezliğine son vermek, örgütlü mücadele ile aşılabilecek sorunları tespit etmek, çözüm üretmek, “trans erkek” kalıplarını incelemek ve yeri geldiğinde de kırmak üzere bir araya gelerek kurulan bir trans inisiyatifidir. İnisiyatifin şu andaki aktif üye sayısı on olmakla birlikte, mail grubunu takip edenlerin sayısı kırk kişi kadardır. İnisiyatif hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: <http://vol-trans.blogspot.com/p/voltrans-trans-erkek-inisiyatifi-kimdir.html> (E.N.)

Koyama da bu iddiaya ilk elden karşı çıkmayalım; “Evet, doğru ama...” şeklinde yaklaşalım diyor. “Evet, trans kadınlar olarak istemediğimiz avantajlarımız oldu ama biz bu avantajları erkeklik deneyimini yaşatmak için değil güçlü, onurlu, feminist hareketin parçası olan, farklı kadınlık ya da translık deneyiminden gelen yoldaşlarla birlikte güçlenmek için kullanabiliriz,” diyor. Yani verilmiş olan bu avantajı “Hiç bize verilmedi,” diye inkâr etmek yerine “Evet, doğrudur ama bunun zulmünü de çektik, buradan edindiğimiz bu güçlenmeyi diğer güçlenme biçimleriyle birlikte paylaşabiliriz,” demek gerekiyor. Yani trans kadınların, erkek olarak yetiştirilmiş olmalarının feminist hareketi bölen değil aksine güçlendiren bir avantaj olabileceğini söylüyor Emi Koyama.

Trans kadınların, erkek olarak doğmalarının ayrıcalıktan çok külfet olduğunu anlamak çok kolay aslında çünkü oğlan çocuğu olarak yetiştirildiler ve çoğu büyürken vücutlarından nefret ettiler. Birçoğu sert oğlan çocuğu gibi davranmadıkları için başka oğlan çocukları onlarla alay etti. Zulme uğradılar, utandırıldılar ve sıklıkla bunalıma girdiler.

Trans erkek olmak nasıl bir toplumsal avantaja sahip? Bu bence çok tartışmalı bir konu. Birçok trans, yetişkin olduğunda bile işini, güvenliğini, aile ve arkadaş ilişkilerini tehlikeye atacağından açığa çıkarılma korkusuyla yaşıyor.

Aligül: Aslında, trans erkekler de yaşadıklarını birbirlerine dahi çok fazla anlatmıyorlar gibi geliyor bana. Yaşanan baya bir cinsel şiddet var, sokakta yaşanan fiziksel şiddet var. Mesela iki kişinin deneyimini biliyorum ve bana anlattıktan sonra “Lütfen kimseye söyleme,” dediler. Dışarıdan bir başkası ilk önce erkek olarak algılıyor -trans erkeklerden bahsediyorum bu arada sadece- ama bir süre sonra konuşmasından, ses tonundan ya da herhangi başka bir şeyinden ötürü “Sen nesen ki?” gibi sorularla başlayıp, tacize kadar giden hikâyeler var. Geceleyin erkek çocuğu olarak algılanıp, arkadan saldırılanlar var.

Gülkan: Birçok trans erkek, ibne oğlan çocuğu zannediliyor.

Aligül: Evet. Bahsedilen o avantajlı durumu hayallerimde yaşamak isterdim ama maalesef gerçek hayatta trans erkek olmanın hiçbir avantajını görmedim. Mesela erkek tuvaletlerine girmek istiyorum ama girerken etrafı kolaçan ediyorum, kimse yoksa giriyorum. Hormon kullansam, bu sefer de çüküm olmadığı için bu eksikliği yaşayacağım gibi geliyor. “Tam bir erkek” ya da “tam bir kadın” hiçbir zaman hiçbir yerde yok ama senden “tam” olmanı istiyorlar ve bu yüzden sen de gündelik yaşamını sürekli bunun tedirginliğiyle yaşıyorsun. Tabii ki de bu sadece trans erkeklere has bir durum değil bütün trans bireylere bu “eksiklik” duygu-

sunu yaşıyorlar. Çünkü eğer o verili iki koddan (erkek, kadın) birine ait değilsen, öyle davranmıyorsan, öyle görünmüyorsan, senin söylediğin bu iki kodun dışında ise her seferinde ya alaycı bir gülümsemeyle ya da şiddetle karşılaşıyorsun. Maruz kaldığın bu davranışların bazısı seni yaralıyor, bazısını umursuyorsun, bazısını hiç umursamıyorsun.

“Transfeminizm’le bunların bağlantısı ne?” diye sorarsınız şöyle bir şey var: “Siz LGBT’ler, biz feministler” şeklinde cümleler kuruluyor. Öyle değil işte, biz feminizmin içindeyiz, anlatabiliyor muyum? Feministler arasında trans bireyler olduğu düşünülmüyor ve üstelik “Sağındakinin, solundakinin trans olup olmadığını nereden bileceksin, söylemediği sürece,” denilebiliyor. Böyle bir cümle kurulduğu zaman kendimi çok dışlanmış hissediyorum, hâlbuki ben de feminist harekete emek veriyorum. En azından nasıl bir erkek olmam gerektiği üzerine uğraşıyor olmam dahi başlı başına bir emek diye düşünüyorum. Transların deneyimleri feminist harekete ait değilmiş gibi algılanıyor ama aslında feminist hareket zaten sokakta kadınların rahat yürüyememesinden, evde ya da başka bir yerde tacize uğramasından ve bunlara karşı koyabilmek için çıkmıştır. Biz de bunlara karşı koyuyorsak feminist hareketin bir parçasıyızdır, onun içindeyizdir.

Gülkan: Aligül’ün sekerek üstünden gitmeye çalıştığı taşlara riayet etmeye çabalayarak bir şeyler söyleyeceğim. Transfeminist bakış açısı aslında büyük oranda interseks mücadelesinden öğrendiği gibi cinsiyetin, aynı toplumsal cinsiyet gibi atandığını ve inşa edildiğini savunur. Çok uzun yıllar toplumsal cinsiyetin verili değil inşa edildiğini savunduk. Beauvoir’ın “Kadın doğulmaz, kadın olunur” sözü ile toplumsal cinsiyetin inşa sürecine yaptığı vurgu daha sonra Butler’la Queer Teori’de cinsiyetin de inşası ile devam etti. Cinsiyet/toplumsal cinsiyet gibi kavram sıkıntısı çekiyoruz, *gender* Türkçeye toplumsal cinsiyet olarak çevrilmiş olsa da aslında bunun Türkçede tam bir karşılığı olduğunu düşünmüyorum.

Cinsiyetin inşa olduğu meselesini basitleştirmek için bir örnek vereyim: Bedenin kadın ya da erkek olup olmadığını belirlemek için bilimin tespit ettiği bir liste vardır, bu doğduğumuzda yapılıyor. Ben bir bebek doğurdum ve o testi yapışlarını gördüm. İnandığınız, düşündüğünüz bir şeyin yapıldığını somut olarak görmek çok acayip bir şey. Çocuğumun cinsiyetini atadıklarını gördüm. Tuhaf bir deneyimdi açıkçası. “Pipisi yerinde mi? Kükusu yerinde mi? Her şey doğru yerinde mi? Eksiksiz mi?” diye giden bir liste var. Bu bir olasılık kümesi, olasılık büyük oranda maviye kayıyorsa mavi, pembeye kayıyorsa pembe... Pembe-mavi

ikiliğinden çok ikisi arasında çokça olasılığın olduğu bir spektrum iken... Yani arkadaşlar, cinsiyet atanan bir şeydir, burada hiçbirimiz ne olduğumuzu bilmiyoruz bence.

Transfeminist ya da transgender politikalarına göre ise patriarka bu ikili cinsiyet sistemi üzerine kuruludur ve patriarkayı yıkabilmek için de bu ikili cinsiyet sistemi hedef alınmalıdır. İki sene süresince farklı feminist yaklaşımlarla tartışmalarımızda gelip, tosladığımız yerlerden biri de aslında bu. Mesela Gülnur Savran “Biz o ikili cinsiyet sisteminin içerisinde direniş geliştiriyoruz. Sizse o ikili cinsiyet sisteminin kendisini hedef alıyorsunuz. Biraz hayalperestsiniz,” demişti.

Esmeray: Öyle mi demişti?

Gülkan: Evet, öyle demişti. Onur duyduk, teşekkür ederiz. Bütün her şey atanıyorsa ve interseksler ortada kalıyorsa ve aslında bütün bu skalada iki taneden fazla renk ve beden politikası varsa o zaman feminist mücadelenin öznesi kim? Toplumsal cinsiyet direnişi midir bu? Beden direnişi midir? İkisi ayrı şey midir? İkisi birbirinin içine geçmiş, inşa olmuş süreçler midir? Transfeminizm ikisi birbirinin içine geçmiş, inşa olmuş süreçlerdir diyor.

Farklı feminizmlerin patriarkaya karşı farklı direniş biçimlerini benimsemiş olmaları şuna benzer: Solun içerisinde ya da solun içerisindeki farklı hareketlerden gelmiş arkadaşlar varsa bilirler. Anarşistlerle sosyalistler tartışırdı; “Biz aslında aynı şeyi düşünüyoruz, son tahlilde komünizmi istiyoruz,” derlerdi. Anarşistler “Hemen şimdi!” derdi, sosyalistler ise “Ama araya bir geçiş süreci koymamız lazım, sosyalizm şart.” Biz ikili cinsiyet sistemine riayet eden feminist bakış açısının, sosyalizmin gerekliliğine inanan arkadaşların bakış açısına benzediğini düşünüyoruz. Bu noktada da transfeministler olarak diğer feminizmlerden direniş biçimleri açısından farklılaştığımızı düşünüyoruz. Ortaklıklarımız kadar farklılıklarımız da var ve farkın görünür olması gerektiğini, bunun da bölücü değil, feminizmi güçlendiren bir etkisi olduğunu düşünüyoruz.

Genderfuck yani “cinsiyetin içine etmek” diye benim çok önemseydiğim ve mutlaka zikretmek istediğim bir kavram var. Kişi kendine ne derse desin, toplumsal cinsiyet ve beden yeryüzündeki bütün insanlara ait bir sıkıntıdır ama sıkıntı olduğu kadar da hazlar mekanıdır. Hiçbir zaman tam olamayacağız, hiçbir zaman başarılı kadınlıklar, başarılı erkeklikler kuramayacağız. Judith Butler cinsiyetin bir başarısızlık, bir kusur olduğunu ve istisnasız herkesin bu kusuru işlediğini söylüyor. Demek ki “tam kadın”, “tam erkek” diye bir şeyin olmadığını düşünmek bizi birçok anlamda özgürleştirebilir. Karmaşa ya da performansın sü-

rekli kesintiye uğratıldığı politik bir hattır, cinsiyetin içine etmek. Aslında belki de evde annemizle tartışırken, annemiz bir dakikalığına girdiği bir halle anneliğinin ve kadınlığının içine ediyordu ve bu güzeldir. Bir çatlaaktır, bir nefes alma payıdır, dolayısıyla cinsiyetin içine etmek ya da *genderfuck* çok havalı ve beyaz bir kelime olarak tınıyor olabilir ama aslında bunun her yerde olduğunu ve hepimizin bunu yaptığını görünür kılsak bundan bayağı tatlı direniş biçimleri çıkabileceğini fark etmektir. Genderfuck zaten varlığı müphem olan kadın ve erkek olma halinin siyasi bir tavır olarak, göstere göstere içine etmek demektir.

Aligül umumi tuvaletlerden bahsetti. Umumi tuvaletler dünyanın her yerinde cinsiyet karakollarıdır. Muhakkak kadın ya da erkek birileri sizi yargılar, size yanlış yerde olduğunuzu söylerler. Saçınız kısa ya da uzun olduğu için, kukunuz olduğu için, pipiniz olduğu için, vs. Hepi topu bir deliktir ve işeyecek ya da sıçacaksınız. Bu işi yaparken aslında cinsiyetinizin bir anlamı yoktur, dolayısıyla o kadar da önemli bir şey olmaması gerekir ama önemlidir çünkü kategorileri oluşturur.

Pınar Selek’le 8 Mart üzerinden Fransa’daki tartışmalar nasıl diye sohbet ediyorduk. Pınar, Fransa’daki feminist hareketin içinde olanlara “Bir sürü yasalar var, eşit emek, eşit ücret ile ilgili bir sürü gürültü patırtı oluyor. Queer arkadaşlar 8 Mart’ta ne yaptılar, sürecin parçası mı onlar?” diye sormuş onlar ise, “Onlar 8 Mart’ta şehrin belirli bir bölgesindeki bütün tuvaletlere gidip, tuvaletlerin levhalarını söktüler, yerlerini değiştirdiler. Bizim açımızdan bu hiçbir anlamda politik bir şey içermiyordu. Biz sokakta kadınların eşit hak, eşit ücret mücadelesiyle uğraşırken, böylesine son derece anlamsız şeylerle uğraştılar,” diye cevap vermişler.

Ben açıkçası siyahların deneyimini siyahlardan dinlemek isterim. O gün orada o tuvaletlerin levhalarını değiştiren queer feministlerin neden dili yok? Neden onlardan dinlemiyoruz? Onların derdi neydi? Onlar o gün ne yaşadılar? Neden onların sesini duymuyoruz? Neden siyahın deneyimini beyazın ağzından duyuyoruz? Neden Kürt’ün deneyimini beyazın ağzından duyuyoruz? Neden Kürt kadınlarını beyaz feministlerden dinliyoruz? Böyle sorular uzayıp, gidebilir. Aslında bu Üçüncü Dalga tartışmasına da bağlanıyor. Türkiye’ye Üçüncü Dalga geldi mi, gelmedi mi, ne oldu...

Esmeray: Gelmiş, gelmiş.

Gülkan: Türkiye’deki Üçüncü Dalga 90’ların ortasında Roza dergisiyle başladı diye düşünüyorum. Kürt feministlerinin kendi örgütlerinin zulmüne uğrama pahasına çıkardıkları bir dergidir Roza. Hareketi sattıkları iddiasıyla yargılanmaları ise aslında bir

tür arafa düşmedir. Kadın ve erkeğin arasındaki o boşluk var ya transın olduğu, Türk'le Kürt'ün arasındaki o boşluk, sosyalist ve feminist arasındaki o boşluk var ya, oraya düştüler... Uzun süre o dergileri çıkaran arkadaşlarımızın sesleri duyulmadı. Çok sonra belki geriye dönük birtakım çalışmalar yapıldığında duyuldu. Ama Üçüncü Dalga'nın görünmeyen "azınlık" feminist direnişlerle başladığını düşünüyorum. Bu yüzden Kürt feminist dergilerinin, Ülker Sokak'ta, Eryaman'daki transların mücadelesinin ya da anarşist feministlerin mücadelesinin Üçüncü Dalga içinde olduğunu düşünüyorum. Örneğin anarşist feministler 80'lerin ortasında Türkiye'deki feminist hareketi inşa eden kadınlar arasındaydılar ama onların adları hâlâ hiç anılmaz. Bir tanesi toprağın altındadır, Nezahat Altan. Nezahat Altan, Mor Çatı'nın kurucularından biridir, bir sürü deneyimin içinden geçmiştir ve feministlere, ayrıldıkları sol hareketin otoriter dinamiğini feminist harekete taşıdıkları eleştirisini yapan ilk feministlerdendir. Dolayısıyla anarşist feministlerin, sesleri çok çıkmasa da Üçüncü Dalga'yı başlatanlardan, buna emek koyanlardan olduklarını düşünüyorum.

Orta sınıflık avantajını sökebilmek

Duyuru metnimizde yazdığımız ve eleştiri alan feminizmin orta sınıf olmasına yönelik kurduğumuz cümleye dair de bir şeyler söyleyelim. Öncelikle biz de dâhil hepimizin orta sınıf, eğitim görmüş, aileleri tarafından öyle ya da böyle destek görmüş, o beyaz deneyimden gelen kişiler olduğumuzu söyleyelim. Dindar Kadınlar ve Feminizm Tartışması'nın ya da Radikal Feminizm Tartışması'nın duyurusuna böyle bir eleştiri geldi mi, diye sormak istiyorum. Aslında bunları tartışabilmek için bizim sorduğumuz türden provokatif sorular iyidir çünkü araçtırlar. Elbette duyuru metninde soru sormanın ötesinde belki de küçük bir provokasyona ihtiyacımız var. Belki biz istemeyerek de olsa küstük mü, kızdık mı hırçınlaşabiliriz. Çünkü bizim deneyimimiz görünmüyor, sesimiz duyulmuyor. Belki de oraya şık ve düzgün teorik sorular sorulan bir çağrı yapsaydık çok da istediğimiz gibi olmayacaktı. Belki de gelecek olan tepki ile bir tartışmanın açılabilmesini umduğumuz için duyuruyu bu şekilde hazırladık.

Türkiye'deki feminist hareketin 80'lerin ortasında çok radikal başladığını düşünüyorum. Mesela "Bunlar lezbiyen mi?" diye eleştirildiklerinde bir grup lezbiyen olmayan feministin "Evet, lezbiyeniz!" deyip, lezbiyen görünürlüğünü savunduğunu biliyo-

rum. Yoğurtçu Parkı⁶ keza bence çok radikal bir eylemdi. Vesika Eylemi⁷ çok müthişti, çok radikaldi. Şimdi ise hareketin beyazlaştığını, orta sınıf deneyiminin baskın hale geldiğini düşünüyorum. Bu radikal sözü üreten, bize son derece ilham olmuş feminist arkadaşlarımızın şimdi 8 Mart'ta, 25 Kasım'da karşı çıktıkları "Bağ benim belletirim, am benim elletirim", "Bedenim benimdir, fahişeyim, feministim", "Lezbiyenim, buradayım" gibi dövizlerin altında yıllar evvel, 80'lerin ortasında bir avuçken ve çok daha güçsüzken kurdukları "İffetli kadın olmak istemiyoruz" gibi lafların devamı olduğunu düşünüyorum. Dönüp oradaki bize göre yanlış, eksik, gedik olanları kesip, parçalayıp, kendimizce iyi olanları, bizim deneyimimizi tarif edenlerini -çünkü bizim deneyimimizin de anlatılması lazım- belki onların dizdikleri taşların üzerine taş koyarak ve farklı bakış açıları geliştirerek ifade ediyoruz. Kimse lezbiyenin deneyimini lezbiyen, transın deneyimini trans anlatmalı diyemez. Çünkü örneğin feministler Novemed'i savunurken herkes proleter değildi. O zaman "8 Mart'ta siz LGBT'ler başka yürüyüş yapın, gidin kendi alanınızda yürüyün!" denmeyecek, çünkü bu feminizmin meselesidir.

Trans cinayetleri tıpkı kadın cinayeti gibi son derece korkunç bir durumda. Türkiye'de feminist hareket de dâhil olmak üzere bu ölümler karşısında tüm sosyal hareketlerin nasıl sokağa dökülmediğini anlayamıyorum. Bu kadar takır takır trans kadın öldürülürken sessiz kalan bir feminizm nasıl bir feminizmdir?

6 1987'de Çankırı'da hâkimlik yapan Mustafa Durmuş'un bir kadının boşanma talebini "Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek gerekir," diyerek reddetmesi bir dizi eylemin başlangıcı oldu. Bunlardan bir tanesi 17.05.1987 tarihinde Kadıköy Yoğurtçu Parkı'nda yaklaşık 2500 kadının katıldığı "Dayağın çıktığı cenneti istemiyoruz", "Kadınlar! Dayağa karşı dayanışmaya", "Dayak aileden çıkmadır" sözlerinin söylendiği, Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü'dür. Bu yürüyüş aynı zamanda 12 Eylül sonrasındaki ilk yasal eylemdir. (E.N.)

7 10.01.1990 tarihinde Anayasa Mahkemesi'nin, "İrza geçmek ve kaçırarak fiilleri fuhuşu kendine meslek edinen bir kadın hakkında irtikâp olunmuş ise, ait olduğu maddelerde yazılı cezaların üçte ikisine kadarı indirilir," diyen TCK'nın 438. Maddesini eşitlik ilkesine aykırı olmadığına ilişkin kararının üzerine Adana, İzmir, Ankara ve İstanbul'dan kadınlar protesto eylemleri düzenlediler. İstanbul'da, Cinsel Tacize Hayır Kampanyası'ndan Kadınlar imzası ile 15.01.1990 tarihinde Sultanahmet Adliye binasında ve 23.01.1990 tarihinde ise genelevlerin olduğu Zürafa Sokak'ta Anayasa Mahkemesi'ni istifaya çağıran basın açıklamaları yapıldı. Zürafa Sokak'taki basın açıklamasının ardından iffetli-iffetsiz kadın ayrımını reddettiklerini ifade eden, "işbu vesika babayasa mahkemesi tarafından her yerde geçerli olmak üzere adına tescil edilmiş olup iffetli kadın olduğuna dairdir" yazılı iffetli kadın vesikası dağıtılmıştır. Bu eylemler sonucunda 438. Madde TBMM tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. [Sosyalist Feminist Kaktüs Dergisi, (1990), "438'e Hayır!", "Mağdureleri Cezalandırın!", "İffetli Kadın Olmak İstemiyorum", *Sosyalist Feminist Kaktüs Dergisi*, Şubat, sayı: 10, s: 6-12 ve online olarak <http://www.pazartesisdergisi.com/pdf/Kaktusio.pdf>] (E.N.)

Ve evet, biraz agresif olmanın tamamen araçsal olduğunu söylüyorum. Biraz birbirimizi kışkırtalım da harekete geçirelim. Bağcı dövmek değil buradaki temel mesele. Dolayısıyla şunu söyleyeceğim: Evet, biz de o beyaz orta sınıf deneyimden gelenleriz. “Orada birileri var, beyazlar, orta sınıflar, Türkler, eğitilmişler ama biz öyle değiliz,” gibi bir durum yok. Trans kadının erkeklik avantajını söküp, parçalayıp, feminist hareketin avantajına kullanmasını öneren transfeminist bakış açısını nasıl savunuyorsak biz de beyaz olmanın avantajını bir şekliyle burada söz kurarken, mümkünse biraz Orhan Gencebay, mümkünse biraz Bergen, mümkünse biraz daha kirli, mümkünse biraz daha paçoz, sadece teori ve aydınlanma değil, sadece akademi değil, alabildiğine paçoz bir şekilde... **Esmeray:** Niye paçoz diyorsun ayol? (Gülüşmeler)

Gülkan: Belki de orta sınıf avantajımızı sökmek üzere buradayız. Hepimizin de sökmesi gerektiğini düşünüyoruz. “Dolayısıyla orada beyazlar var ve biz çok siyahız,” demek değil derdimiz, bunun iyi anlaşılması gerektiğini düşünüyorum.

Aligül: Konuşmanın başında da söylediğim gibi Transfeminizm, trans kadınların hareketi olarak ortaya çıkmıştır, en azından Amerika’daki örneği böyle. Bu yüzden önceleri Transfeminizm’den bahsettiğimde bazen onların adına konuşuyormuş gibi de hissediyordum ama sonra “Yok, hayır, ben kendi deneyimimi de katıyorum sonuçta,” diye düşündüm. Buna kendim de ikna olduktan sonra “transfeministim” demeye başladım.

Bunca senedir feminist harekette gördüğüm bir şey var. “Biz trans kadınlarla da çalışıyoruz,” denilip, örneğin Amargi’de sadece Esmeray’ı görmüş olmam, başka hiç trans kadının olmaması, benzer şekilde diğer feminist örgütlerde de trans kadınların olmaması beni düşündürüyor. Her trans kadın kendini feminist olarak tanımlamıyor ama hali hazırda feminist ilkelerle çalışan, hayatı feminist bir yerden yorumlayan birçok trans kadın varken bunların neden feminist harekette olmadığını sorguluyorum. Trans kadınların ya da başka trans kimliklerden insanların da deneyimlerinin üzerine biz feministler zaten konuşuyoruz demek değil mesele, nerede nasıl ortaklaşılacağı, ortaklaşmasak bile konuşulması önemli.

Bence feminist hareket Kürt kadınlarla ve dindar kadınlarla ilişkilerde de aynı yerde çuvallıyor, onların sorunlarını konuşuyor ama onlarla konuşmuyor aslında. Oysa bunları daha fazla konuşmak gerekiyor. Kürt kadınlarını, dindar kadınları, transları feminist hareketin dışında gördüğümüz için onların sorunlarını ayrı kategoriler gibi görüyoruz. Aramızda bu yüzden de başörtülü yok. Kürt hareketinden çok insan vardı aslında ama sonradan birçoğu

ayrıldı. Bunlar benim sadece Amargi içerisinde bildiğim örnekler ama bu bence İstanbul’daki feminist harekete de yayılabilecek bir örnek.

Beyaz, orta sınıf eleştirisi biraz da buradan geliyor. Farklı deneyimler yaşayan translar ve kadınlar iç içeyiz ama çoğu zaman bunun farkında bile değiliz. Bunu özellikle cinsiyet kimliği üzerinden de söylüyorum çünkü mesela ben ilk defa Amargi’de açıldım. Düşündüm, “Başka bir yerde açılabilir miydim?” diye. Ama aklıma başka hiçbir örgüt gelmedi. Çünkü kapalıdır, bu kadar içe kapalı olduklarında da “Bizden çıkmaz,” muhabbeti yapabiliyorlar. Bu LGBT deneyiminde de bilinen bir şeydir. “Mardin’den çıkmaz kardeşim!” derler ya onun gibi oluyor. Açılabilceği bir ortam yoksa herkes yanındakinin kadın olduğundan bu kadar eminse, ben nasıl “Ben değilim,” diyebilirim ki?

Esmeray: Eski bir deneyimimi biraz aktarmak istiyorum. İlk politik deneyimimi ÖDP’de yaşadım. İlk gittiğim zaman bütün kadınlar yanıma gelip, “Çarşamba günleri kadın toplantısı oluyor, sen de katılmak ister misin?” dediler. Bu inanılmaz hoşuma gitmişti. Genel üye toplantıları da Çarşamba günleri oluyordu ama genel üye toplantıları beni sıkıyordu çünkü hep erkekler konuşuyordu. Kadınlar çok fazla konuşmazdı ve çok fazla kadın da gelmezdi. Çarşamba günleri kadınlar ayrıca toplanıp, kadınların parti organlarından bağımsız da hareket edebilmeleri gerektiğinden bahsediyorlardı. Örneğin, ÖDP’nin yönetim kuruluna sormadan kadınlar olarak bağımsız bir eylem örgütleyebilmeliyiz gibi konular üzerinden tartışmalar oluyordu. Ben sadece dinliyordum, hatta o dili bile anlamıyordum. Sadece dinliyordum çünkü orta sınıftan değildim, en alt sınıftan gelen biri olarak (seks işçiliği yapıyordum, toplantılara zorla geliyordum) dili anlamıyordum, kavramları bilmiyordum. Konuşmaları dinlemek bana kitap okumak gibi geliyordu.

Neyse, sonra ÖDP’den ayrıldım ve feminist harekete girdim. Feminist hareket trans kadınların deneyimlerini pek görmüyordu. Hiç unutmuyorum, bir gün bağımsız feminist kadınlar toplanmış, herkes sırayla kendini tanıtıyor ve deneyimini aktarıyordu. Sıra bana geldiğinde ben pas geçiyordum çünkü öyle şeyler anlatıyorlar ki... Mesela bir tanesi “Kızlık zarıyla ilgili ailemde o kadar çok baskı gördüm ki, ‘Nedir bu kızlık zarı?’ dedim, gittim bir kamyon şoförüne verdim” diyor. Ondan o kadar çok nefret etmiş ki, onların istediği, zorla evlendirecekleri birine değil -bir de zengin aile kızymış- en basit gördükleri kamyon şoförüne vermiş, alın size kızlık zarı demiş. Şimdi böyle deneyimler anlatıyorlardı, benim böyle bir deneyimim yok; kızlık zarım yok peki, ben ne anlata-

cağım? Pas geçiyordum. “Ben sonra anlatırım,” diyordum, anlat diye ısrar ediyorlardı. O zamanlar bu kadar çok kavram yoktu, bu kadar çok trans kadın yoktu, trans hareketi yoktu, dolayısıyla ben hiç “Aramızda trans bir kadın olamaz,” dendiğini görmedim.

Ama hiç unutmadığım da bir olay var. İsviçre’de bir konferansa gideceğim için insanlardan bilgi topluyordum. Konu buradaki sivil toplum örgütlerinde eşcinsellik, transeksüellik üzerine ne düşünüldüğüyle ilgiliydi. Ben de düşüncelerini öğrenmek için tek tek insanlarla mülakat yapıyordum. Bir feminist arkadaşına trans kadınlar ile ilgili bir soru sormuştum ve aldığım cevap karşısında şoka girmiştim. “80’li yıllardaki bir eylemde bir trans kadını kürsüye çıkardık, konuştu. İşte sen de varsın ama ben trans hareketin çok ayrı bir yerde olması gerektiğini düşünüyorum. Bizim içimizde de biraz örgütlensinler ama başka bir yere gitsinler. Mevzular çok farklı, mesela trans kadınlar güçlüdür,” dedi. “Ben sokakta yürürken saldırıya uğrarsam o erkeklik refleksini verip kendimi koruyamam ama bir trans kadın kendini savunabilir,” dedi. Ben de “Bu yüzden mi otobanda her gün bir travesti öldürülüyor?” dedim.

Begüm: Ayrıca erkek bedeni güçlüdür diyerek bedensel bir özlükten bahsediyor.

Esmeray: Şaşıracığınız başka bir şey daha anlatayım. Bu da yakından bildiğiniz bir feminist arkadaş ile bir trans kadın arasındaki konuşma: Çocuğun birisi “Ya ben 8 Mart’a geleceğim,” dedi. “Sen gelemesin canım,” yaptı. Çocuk “Niye?” dedi. “Çünkü sadece kadınlar geliyor,” dedi. O zaman çocuk da “Ben kadını,” dedi. “Ay inanamıyorum, kadın olman için Esmeray gibi olman lazım,” dedi. “Nasıl?” dedi çocuk. “Perek falan tak.” “Ben perek sevmiyorum ama,” dedi çocuk. Anlatabiliyor muyum, o zamanlar feminist hareket içinde translara böyle yaklaşılıyordu. Amerika’daki translar gibi bir hareket değildik, az kişiydik ve toplu refleks veremiyorduk o zamanlar. Şimdi çoğaldık, toplu refleksler veriliyor ve bu yüzden artık rahatsız olunuyor, “8 Mart’ta gidin başka yerde yürüyün,” deniliyor.

Begüm: Translar kadınlık ve erkekliği yeniden üretiyorlar denirken, aslında “Sen gerçek transa benzemiyorsun,” diyen feministler bunu yeniden üretmiş oluyor.

Gülkan: Devletin cinsiyet kriterlerine işaret etmiş oluyorlar.

Esmeray: Daha yeni, Amargi döneminde olan bir olay daha anlatayım. Hindistan’dan uluslararası tanınan, çok ünlü, iki kadın gelmişti. O kadınlar da beni şoka sokmuştu. Bu kadınlar KADAV’ın düzenlediği Köseköy’de 15 günlük feminist bir eğitim verdiler. Bir çizelge yaptı, kadın/erkek diye yazdı, altına da kadınlık, erkeklik

rollerini yazdı. Şu olabilir, bu olabilir, her şey olabilir ama biyolojik cinsiyet değiştirilemez yazdı. Ben dedim ki “Ben kimim, ben neden buradayım?” (Kahkahalar)

Gülkan: Yanlış mı hatırlıyorum, Arzu Sokağı numara 55. Ya evde yoksan? (Gülüşmeler devam)

Esmeray: Bir de Hindistan’dan gelmiş inanmadım çünkü Hindistan’ın çoğu bölgesinde trans kadınlara ineklere taptıkları gibi taparlar; kutsaldırlar. Özellikle çift cinsiyetliler. Transeksüelleri de çift cinsiyetli gibi gördükleri için, insanlar önlerinde eğiliyormuş falan. Ama yaşlı kadınlar translara kızıyorlarmış, “Niye seks işçiliği yapıyorsunuz, keşke hiç bulaşmasaydınız,” diye. (Gülüşmeler) Böyle bir yerden geliyorsun, Hindistanlısın. Nasıl böyle düşünüyorsun? Ben kadına “Ben ameliyat olacağım,” dedim. Bir de şunu söyledim: İfade bir “Keşke erkekler de gelse,” deyip duruyor, ben de “Erkeğin ne işi var burada?” dedim. “Sen bundan bahsedemezsin, sen biyolojik olarak zaten erkeksin,” dedi bana. “Beni erkek olarak görüyorsan sen feminist değilsin,” dedim ben de. Sonuna kadar kalmıştım o eğitimin. Sertifika da verdiler bana. (Kahkahalar)

Ecemen: Bence de farklılıkların görünür olması meselesi çok önemli ve bunun bizi çok besleyeceğini de düşünüyorum. Mesela şiddet, taciz, tecavüz, çocuk istismarı gibi mevzuların çok farklı biçimleri olduğunu düşünüyorum. Feminist hareket içerisinde şiddet, taciz konuşuluyor ama farklı deneyimler bunların arasında yok sayılıyor. Ben sokakta yürüdüğümde hem kadın olarak hem de “Bu nedir; kadın mı, erkek mi, ibne oğlan mı?” diye tacize uğruyorum. Bunu yaşamak için herhangi bir kadının biraz görünümünü değiştirmesi yeterli.

Şu anda çalıştığım iş yerinde bir tane kadın bütün gün beni süzüyor. Memelerim neden küçük, neden erkeksiye diye bütün gün bana bakıyor ve bence bu bir taciz. Bir kadın tarafından tacize uğruyorum ve bunun sebebi farklı olmam. Bu tür deneyimler feminist hareket içerisinde görünür değil. Ya da şiddetten bahsedildiğinde, 8 Mart alanında yaşadıklarımız şiddet olarak tanımlanmıyor çünkü şiddet bir erkekten gelmeli. Ya da kendi aramızdaki şiddet olaylarını bir türlü çözemiyoruz. Bu kadar zorlanıyorsak, aramızda çok daha problemli ve daha fazla üstüne gitmemiz gereken bir şiddet var demektir. Aynı şekilde LGBT hareketi içerisinde de barlarda veya ilişkiler içerisinde şiddet, taciz, tecavüz yaşanıyor ama konuşulmuyor. Demek ki deneyimler yaşanıyor ama marjinalize ediliyor. Sadece küçük bir grup yaşıyor gibi düşünülüyor ama değil. Ben bir sürü insan tanıyorum, farklı farklı taciz, tecavüz, şiddet, çocuk istismarı hikâyeleri var. Filmlerde çok görülür, birazcık kırıklığı fark edilen erkek çocukları istismara uğruyorlar.

Cinsel istismar pek çok queerin başına gelen bir şiddettir.

Feministlerden gelen eleştirilerden biri de cinselliğimizi çok konuştuğumuz, bunu sürekli görünür kıldığımız ve bununla ilgili çok fazla politika yaptığımız yönünde. Evet, bunu yapıyoruz çünkü cinselliğimizden çok fazla yara alıyoruz ve cinsellik, aldığımız yaralar karşısında kendimizi güçlendirdiğimiz bir alan. Gerçekten de cinselliği feminist hareket içerisinde en çok konuşan LBT gruplardan biriyiz ve bence bu kötü bir şey değil tersine feminizmin diğer alanlarının da faydalanabileceği bir avantaj. Çok iyiyiz, çok muhteşemiz, cinselliğimizle çok barışığız, çok da sevişiyoruz gibi düşünüyorlar galiba ama maalesef öyle değil. (Gülüşmeler)

Aslında gerçek olan şu ki biz cinselliğimizi yaşayış biçimimizden çok yara aldık. Bunu tartışmaya açmamızın sebebi kendimizle barışmaya çalışmamız ya da bu meseleyi çözmeye, buna feminist bir bakış açısı getirmeye çalışmamızdır. Bu farklılığı da marjinalize ederek, “Bunlar hiç tacize, tecavüze uğramıyorlar mı? Sürekli seksten konuşuyorlar,” gibi bir yaklaşım benim canımı acıttıyor.

Özlem: Aslında Ecem benim söyleyeceklerimin bir kısmını söyledi. Öncelikle, sunumunuz için ikinize de teşekkürler, kendimi çok iyi hissettim. Sadece bir cümleye takıldım, transların daha fazla tacize uğradıklarını söylemek, feminist hareket içindeki kadınların LGBT hareketinden gelen insanlara ya da kendini queer/genderqueer olarak tanımlayan insanlara karşı kullandıkları argümanın bir benzeri gibi geldi bana. Kimin ne kadar tacize uğradığını ya da neyi, ne şekilde yaşadığını hiç bilmiyoruz. Gey olması bile gerekmiyor, kendini heteroseksüel erkek olarak tanımlayan erkeklerin de birçoğu tacize uğruyor, özellikle de çocukken. Çocukluk çağında cinsel tacize uğrama oranında cinsiyetler birbirine yaklaşıyor. “Kadınlar sokakta daha çok tacize uğruyor” fikrine benzer bir argümanı sürdürmek sakıncalı. Zaten bence taciz meselesini kadınlık deneyimi üzerinden ele almak lazım. Kadınlık deneyimi derken şunu kastediyorum: makbul erkeklik tarifine uymayanların tamamı ve bu tanımlamaya karşılık gelen her erkek aslında tacize açıktır. O yüzden biz de sözümüzü buradan kurmalıyız.

Gülkan&Aligül: Kurmadık ki...

Özlem: Aligül’ün “Kadınlar da her gün tacize mi uğruyor?” cümlesini biraz sıkıntılı buldum. Yani kadınlar her gün tacize uğruyor ya da uğramıyordur, bizim üstünde durmamız gereken mevzu o değil ki. Bizim üstünde durmamız gereken tam da bu güçlü/güçsüz ilişkisi. Karşı çıkacağımız nokta “Kadınlar da her gün tacize uğramıyor ki!” olmamalı. Kendini nasıl tanımlarsa ta-

nımlasın, makbul olmayan o güç ilişkisinde bir şekilde simetriyi bozan herkes tacize ya da tecavüze uğruyor.

“Transfobiye çözdüğümüz zaman Transfeminizm’i de konuşabileceğiz”

Ulaş: Bu benim katıldığım üçüncü Transfeminizm tartışması. Biri bu yıl içinde Ankara’da olmuştu. 8 Mart sonrasıydı ve 8 Mart yürüyüşüne Pembe Hayat’tan trans erkek arkadaşları almamışlardı. Bir de kürsüden bile “Fahişelere karşıyız!” gibi sloganlar atılmıştı, toplantıda bunun yanlışlıkla olduğunu söylediler. Tartışma sizler ve bizler olarak başlamıştı. İstanbul’dan birkaç arkadaş da vardı. Bir yerden sonra ise tartışma şuna döndü: O zaman siz de kendi teorinizi oluştursanız, bizden ne istiyorsunuz? Transfeminizm nedir? Maddeleri nelerdir?

Esmeray: “Manifestonuz nedir?” diye sordular herhalde.

Gülkan: Manifestomuz var zaten, okusunlar. İstanbul LGBT’nin Nefret Suçları’na Karşı Kampanyası⁸ kapsamında yayımlanan trans-manifesto var. Bağıra çağıra yaptılar bunu. İşte “Transmanifesto” ve yerel! Biraz takip etsinler.

Ulaş: Ankara’daki o toplantıdan sinirle çıktık. Sonrasında da tartışmaya devam ettik, başka bir yerde daha tartıştık. Ne zaman transfeminizm, trans erkek, transgender ya da trans kavramı açıl-sa konu şuna geliyor: “Eğer biz size yol verirsek, sizi aramıza alırsak, sizinle birlikte mücadele edersek heteroseksüel erkekler de gelecek, bir gün gelip, biz de kadınız diyecekler. Biz de onları sorgulayamayacağız, böylelikle 8 Mart karma bir eyleme dönüşecek.”

Esmeray: İşte bu çok kötü bir şey.

Ulaş: Kürt kadınlarına ya da dindar kadınlara, kimseye bu şekilde yaklaşılmıyor. Sebebi de şu: insanlar tanımlayamadıkları ya da bir çerçeveye sokamadıkları varlıklardan, düşüncelerden korkuyorlar. Bence karşıdakinin ne olduğunu sorgularken kurduğumuz cümlelerin altında transfobi var. Çünkü sen ona “Ben hormon kullanmıyorum ama kendimi trans olarak tanımlıyorum,” dediğin anda “O zaman ben emin olamayacağım,” diyor.

Esmeray: Kimlikten emin olmak zorunda. Sanki feminizm onun tekelinde...

8 Nefret Suçlarına Karşı Kampanya Nisan-Haziran 2011 tarihleri arasında, İstanbul LGBTT Dayanışma Derneği tarafından, trans bireylere yönelik işlenen nefret suçlarına dikkat çekmek, bu konuda kamuoyu oluşturarak halkın ve devletin bu sorununa gerçekçi ve çözümsel yaklaşması için baskı oluşturmak amacıyla gerçekleştirildi. Kampanyanın detaylı bilgisi ve transmanifestonun tam metni için bkz: <http://www.istanbul-lgbtt.net/lgbtt/>

Ulaş: Evet, kimliğinden emin olmak zorunda. Senin cinsiyetinden, cinsel organından, ne düşündüğünden, nasıl bir politika yaptığından emin olmak zorunda. Bir yerden sonra gelen erkekler “Biz de 8 Mart’a katılmak istiyoruz, biz de feministiz, siz bizi sorgulayamazsınız,” diyecekler diye korkuyorlar. Bence temel nokta şu: transfobiyi çözdüğümüz zaman Transfeminizm’i de konuşabileceğiz.

Az önce Esmeray’ın bahsettiği “Ben tacize uğrarsam karşı koyamam ama bir trans kadın koyabilir,” düşüncesi çifte standarttır. Şöyle düşünün: Bir trans erkek sokakta tacize uğradığında ne oluyor? Mesela ben minyon tipli genç bir çocuk olarak algılanacağım. Uğradığım tacize ya da şiddete de karşılık veremeyeceğim. Öyle bir eşit güç ilişkisi yok. Bu konu mevzu olduğunda “Ama siz avantajlı tarafa geçtiniz, kadınlığı bıraktınız, böyle yapmasaydınız...” deniyor.

Gülkan: Başınızın çaresine bakın deniyor.

Ulaş: Evet. Şimdi heteroseksüel ya da na-trans bir erkekle bizim durumumuz aynı mı? Mesela bir gün Aligül’le yürürken bir tane adam arkamızdan yürüyordu. Önce ben fark ettim ve korktum. Geldi, yaklaştı, sırtıma şöyle bir vurdu, yol istedi, geçti. Adam bize dokundu diye ben böyle kaldım. Bu trans deneyimi mi yoksa ne deneyimi? Adam “Koçum, görüşürüz,” dedi. Bu adam bize dokundu ve bizi ittirdi. Bence bu taciz, bunu yapamaz. Ama bu erkekler arasındaki bir ilişki biçimi. Ben yıllarca bundan korkmuşum ve o korkudan kurtulmak bir sürü zamanımı alıyor. Ama şu çok net: hiçbir zaman için heteroseksüel erkeklerle trans erkeklerin ve trans kadınların deneyimleri eşitlenemez.

Trans erkek/transgender nedir, diye belki bin defa anlatmamız gerekecek ama bunu son iki yıldır gittikçe daha fazla tartışıyoruz ve insanlarla daha çok temas ediyoruz. Şehirlerin ya da kurumların transfobisi ölçüsünde bu tartışmayı devam ettireceğiz ve baya da bir tartışacağız gibi geliyor ve bugün bu tartışmayı bu kadar kalabalık yaptığımız için de çok mutluyum.

Kübra: Ecem’in cinselliğimize dair söylediklerine katılıyorum. Cinselliği biz neden bu kadar çok konuşuyoruz çünkü aldığımız yaraların hepsini cinselliğimiz kapalı bir kutu olduğu için alıyoruz. Cinsellik ayıp, kötü, eğitimi verilmiyor ve bunun bastırılması taciz ve tecavüz olarak ortaya çıkıyor. Biz cinselliğimizi konuşarak bunun görünür, bilinir olmasını sağlayarak tabu olmaktan çıkmasına katkı sunmak istiyoruz.

Bunun dışında tam olarak ne olduğumu bilmiyorum ama yaşadığım translık deneyiminden bahsetmek istiyorum. Her gün kıyafetlerimi giyip, evden çıkarken “Acaba bugün ne yaşayacağım?”

diye düşünüyorum. Na-trans kadın ve erkekler yanımdan geçerken “Kız mı bu erkek mi?” diye yanındakine soruyor. Bu benim taciz olarak algıladığım şekillerde olabilirken çok tatlı biçimlerde de olabiliyor. Bir yerde çay içiyordum, gömleğim ve şortumlaydım. Çay taşıyan adam “Abi bir müsaade etsene,” dedi. Ben de “Tamam abi geç,” dedim. Geçtim, yerime oturdum. Bir gün de su alıyordum, “Abi su ne kadar?” dedim, “Elli kuruş abi,” dedi. Ben de “Teşekkürler,” dedim ve çıktım. Yakınlarda da postanede bir kadın çok masum ve tatlı bir şekilde “Ben seni tam anlayamadım, sen nesin?” gibi bir şey dedi. Ama çok masumdu. “Tamam, saygı duyuyorum, kesinlikle insanlar istediği gibi yaşasın ama ben anlayamadım sana ne diyeceğimi?” dedi. Ben de “Valla ben de bilmiyorum, sen ne demek istiyorsan onu de,” dedim. Adımı okudu, “Ha, bayanmışsın,” dedi. Bu “Kız mı erkek mi?” olayını abartısız her gün yaşıyorum. Size ne, bir bıraksanıza, belki hepsiyim, belki hiçbiriyim. Her neyse, öyle işte...

Gülkan: “Aman mutlaka şuna da değinelim, atlamayalım,” derken kendi deneyimimden bahsetmeyi atladım. Kendi transgender/genderqueer karmaşa hikâyemi, kendimle biraz da dalga geçerek anlatmak istiyorum. Kendimi bildim bileli, söylemekten hoşlandığım ifadeyle, kendimi erdişi/androjen hissediyorum. Böyle hissetmem belli bir zamana kadar hiç sorun değildi, ergen olduğumda birdenbire hepimizin başına gelen şey oldu, birdenbire küme cart diye kızlar ve oğlanlar olarak ikiye ayrıldı, oysa ben top da oynuyordum, evcilik de oynuyordum, kızları da beğeniyordum, oğlanları da beğeniyordum. Aslında hiç böyle bir sıkıntım yoktu ama birdenbire bir sıkıntım olması gerektiğini öğrendim. Oğlanlar dünyasından aforoz edildim. Benimle bir sene önce sokakta misket oynayan çocuklar oynamaz oldular. Kızlar tarafına da ait hissedemedim ama oraya düştüm, beni oraya yazdılar. O yarılmayla beraber iyice içe kapandım ve son derece asosyal bir çocukluk geçirdim, kitaplarla falan arkadaş oldum. O dönemler mesela görüntüm erkek Fatma (tomboy) idi. Kesinlikle dişilik emaresi taşıyan hiçbir şeyi üstümde taşımamaya dönük bir halim vardı çünkü beni ait olmadığı bir yere koydular diye öfkem vardı. Fakat çok gariptir ki bu, feminizm meselesine de sardırıldığım noktaydı. Paradoksal bir şeydi; hakikaten her şeyiyle (saçlarım da kısaydı) oğlan çocuğuydum ama çok güçlü, onurlu kadın muhabbeti kuruyordum.

On yedi yaşımda anarşist harekete katıldım, kendime anarşist feminist demeye başladım. Anarşist harekete katıldığımda da oğlan çocuğuydum. Oğlan çocuklarının baskın olduğu bir harekette bir oğlan çocuğu olarak davrandığım sürece hiç sıkıntı çek-

mezdim. Birdenbire içine alınmadığım kısım beni içine aldı fakat burada da kadınların ezilmesiyle ilgili bir sıkıntı başladı bende: “Tamam, ben erkek kardeşliğine kabul edildim de, neden bu harekette kadınlar daha az konuşuyor? Neden öyle, neden böyle?” derken bu erkek çocuğundan hareketin illallah ettiği ve “femina-zi” diye isim taktıkları birine dönüştüm. İyi de oldu, çünkü belki de içimdeki oğlanla barışmaya başladığım noktada içimdeki dişiyle de barışmaya başladım ama bunların hepsi bir süreç, nasıl içselleştirdiğimiz homofobiden bahsediyorsak, içselleştirdiğimiz misojiniden de bahsedebiliriz.

Uzun yıllar ne kadar oğlan çocuğu gibiysem de asla feminist tavrı terk etmemeye çabalarırken bir yandan da feminen dış görünüm, feminen jestler söz konusu olduğunda aslında ne kadar misojinist bir damarı taşıdığımı da gördüm. Kadın sevmez toplulukların içinde yaşarken öğrendiğimiz bir şey bu. Bir sürü eşcinsel aslında kendi homofobisini fark eder, bununla halleşmesi ve kendi homofobisinden kurtulması zaman alır. Sanırım benim de misojinimden kurtulma çabamla birlikte 2010 senesinde ikisi bir arada evrile evrile ve garip bir şekilde oğlumla yaptığım bir sohbetin sonucunda çocukluğumdaki o erdişiye yani kategorilerin başlamadığı yere geri döndüm ve transgender bir birey olarak açıldım.

Oğlum Yağmur bana şu soruyu sormuştu: “Sadece kızların mı memeleri olur?” “Hah!” dedim. (Gülüşmeler) Karşınızda dört yaşında bir çocuk var, bir şekliyle kendi varoluşunu zedelemeyen bunu anlatmanız lazım ama bir taraftan da hayatımızın içinde ben de dâhil bir sürü trans var, o zamanlar kendime trans demi-yordum, erdişi diyordum ama bu benim kendi küçük dünyamda, kendimle ilgili edebi bir adlandırma gibiydi. Anlattım işte nasıl bir şey olduğunu. Durdu, “Peki, sen çocukken hep oğlan mı olmak istiyordun?” dedi bana. Ben böyle bir irkildim. “Yoo, hayır aslında,” dedim. “Ben çocukken hem oğlan hem kızdım, öyle hissediyordum,” dedim. Sonra durdum, ama o anda bunları kendime de ilk defa politik olarak söylüyordum. Karşımda da dört yaşında bir çocuk var ve hazırlıksızım. “Yok, galiba ben hem oğlandım, hem kızdım, hatta hâlâ öyleyim,” dedim. “Hehe, evet biliyorum,” dedi. (Kahkahalar) Transgender olarak açıldığım da hayatımda gördüğüm en muhteşem onaylanma biçimiydi. Umarım içinde bulunduğumuz feminist hareket de bize eyvallah demeyi öğrenir.

Aligül: Bence tavsiye edilmeli, ilk önce dört yaşındakilere açılıyoruz. (Kahkahalar)

İlksen: Translık her yerde fazlasıyla sorgulanıyor. Bu kadar deneyimden sonra Transfeminizm’i kabul etmeyen feminizmin sor-

gulanması gerektiğini düşünüyorum çünkü aslında “Bedenimiz bizimdir”, “Kimsenin namusu olmayacağız” gibi ürettiği bütün söylemleri, trans varoluşu içine almayarak reddediyor ve heteroseksizmi, namusçuluğu başka bir şekilde yeniden üretiyor. Esmeray’ın da bahsettiği gibi “Bedenimiz bizimdir,” diyor ama diğer yandan “Cinsiyet değiştirilemez” diyor, burada bir sabitlik söz konusu. Ulaş’ın da anlattığı gibi seks işçilerini içimizde istemiyorsak neyin namusunu sorguluyoruz? Feminizmin kendi içinde sorgulaması gereken çok fazla nokta var.

Ben de trans erkek olarak yaşadığım deneyimlerden bahsedecek olursam, bir taraftan öbür tarafa geçmiş gibi görünüyorum. Bana dayatılan cinsiyeti reddettiğimden beri ailem kadın olarak atanmış kimliğe göre davranıyor ama bir erkek olarak da görmedikleri için aslında ikisinin arasında bir davranış biçimi gösteriyorlar. Yani iki yere de koyamıyorlar beni, tam arada bir şeyim onlar için ve benim hissettiğim de bu zaten. Bana öyle davranmaları hoşuma gidiyor. Erkek olarak yeni yeni algılanmaya başladığım, tanınmaya başladığım yerler oluyor ama hâlâ kimliğimi açabildiğim ve açamadığım yerler var. Her yerde bu ayrımcılığı yaşıyorsunuz ve gerçekten çoğu yerde trans olduğumu söyleyememek beni çok zorluyor. Örneğin okulda öğretmenlik yapıyorken trans olarak yaşayamamak gerçekten son derece sıkıntılı çünkü mesela regl oluyorsunuz, kadınlar regl olduklarını söyleyebiliyorlar ama ben kesinlikle söyleyemem bunu. Bunu gizlemek durumundayım, karnımın ağrıdığını belli etmemek zorundayım. Tuvalete girdiğim zaman “Küçük mü büyük mü?” diye soruyorlar, hiç düşünmeden “Küçük,” diyorum ve bana sadece pisuarların olduğu yeri gösteriyor. Oysa böyle bir seçeneğim yok benim çünkü öyle bir organım yok ama bu bilindiği takdirde de uygulanan bir sürü şiddet var. Trans erkekler olarak yaşadığımız bu tür deneyimlerimiz çok fazla görmezden geliniyor.

İkili cinsiyet sistemi insanı kısıtlıyor. Cinsiyetleri iç içe geçmiş bir şekilde görüyorum ve kendimi de kadın ya da erkek olarak görmüyorum. Kadınların yanına gittiğim zaman onların konuşmalarına katılamıyorum, erkeklerin olduğu yerde onların konuşmalarına da katılamıyorum. Hiçbirine dâhil olmadığım için yalnız kalıyorum, toplumda yalnızlaşıyorum. O yüzden bu anlamda iki cinsiyete de ait olmadığımı düşünüyorum.

Sevi: Bu benim katıldığım ilk Transfeminizm tartışması. Onun için çok açıcı oldu, ikinize de teşekkür ederim. Özellikle ana akım feminist hareketin deneyim hiyerarşisi üzerinden yaptığı kutsallaştırmalara vurgu yapmanız ve burada paylaşılan transfeministlerin deneyimleri, feminist harekette nasıl bir deneyim hiyerarşisi

kurulduğunu gösterdi.

Kadınlık deneyiminin kutsallaştırılması üzerinden de benim kafamda başka düşünceleri tetikledi açıkçası ve söylediklerinizin şimdiye kadar olan kısmına da katılıyorum. Yalnız kafamı kurcalayan bir şey var. Transfeminizm'in kapsayıcılığından bahsettiniz, bir kadının "transfeministim" demesi ya da Transfeminizm hareketine entegre olabilmesi için illa trans olması gerekmiyor, dediniz. Bu bana, biraz birkaç hafta önce yaptığımız jineoloji tartışmasını hatırlattı.

Gülkan: Jineoloji nedir peki?

Sevi: Kadın bilimi olarak geçiyor. Kürt feminizmini jineoloji ekseninde teorileştiren Kürt Kadın Hareketi de Transfeminizm ile benzer şekilde bütün kadınların jineolojinin bir parçası olabileceğini, kadın bilimi jineolojinin feminizmi kapsayabileceğini söylüyor... Az önce Ulaş Ankara'daki tartışmadan bahsetti, "Siz o zaman manifestonuzu, teorinizi yapın da gelin," denmesini kesinlikle yanlış buluyorum. Feminist hareket içinde beraberce, deneyimlerle zenginleştirilebilecek bir politik duruş yaratmak yerine "Sen kendi teorini yap gel," diyor. Böyle bir yaklaşım feminist hareket açısından elbette zarar verici. Şu anda ana akım feminizmin bütün deneyimleri karşılayamadığını biliyoruz. Ancak diğer yandan Transfeminizm'in tüm bu deneyimleri kapsayıcı olma iddiasını biraz açar mısınız?

Berfu: Feminizmin içinde nasıl Radikal Feminizm, Sosyalist Feminizm gibi yaklaşımlar varsa ve bunların bazı öncelikleri varsa, mesela Sosyalist Feminizm kapitalizmi daha çok sorunsallaştırıyorsa, onun bir sosyalizm ideali varsa Transfeminizm'in de önceliği cinsiyeti sorunsallaştırmaktır. Cinsiyeti ya da cinselliği sorunsallaştıran insanlar kendine queer ya da transfeminist diyebilir. Jineolojinin feminizmi kapsamak gibi bir iddiası varken Transfeminizm'in böyle bir iddiası yok.

Gülkan: Transfeminizm'in öznesi bu meseleyi dert edinen herkes olabilir demekle şunu söylemiş olmuyoruz: "Bugüne kadar ki bütün feminizmleri unutun, gelin hepimiz burada takılalım." Transfeminizm bir şeyi sorunsallaştırıyor, Queer Feminizm başka bir şeyi sorunsallaştırıyor, görünmeyen emek üzerine çalışan Sosyalist Feminizm başka bir şeyi sorunsallaştırıyor. Bence bunların her biri sorunsallaştırdığı alanlar açısından hepimize lazım olan feminizmler.

Ecemen: Bence "Feminizm nedir?" tartışması bile başlı başına bir tartışma. Herkesin feminizmi nasıl anladığı ve nasıl tanımladığı bile çok biricik. Benim için feminizm sadece bir tür mücadele değil, bir tür içsel yolculuk ve güçlenme süreci. Her birimiz

için de böyle, burada duran herkes feminizme bir şeyler katıyor. Belki tacize karşı duruşuyla, belki ailemizle olan ilişkimizle, sevgililerimizle olan ilişkilerimizle uğraşarak... Feminizm benim için bir içsel yolculuksa Transfeminizm de onun aşamalarından biri. Transfeminizm'in asıl meselesi cinsiyeti sorgulamaktır. Biyolojik cinsiyet bile çok karmaşık aslında. Mesela şöyle şeyler yapılıyor: Trans geçiş sürecinde vajinanın ne kadar derin olduğuna bakılıyor ya da pipinin ne kadar uzun olduğuna. Bunun altındaysa sen zaten erkek değilsin, bunun üstündeyse sen kadın değilsin. Cinsiyet zaten bu, atanmış bir şey. Transfeminizm'in bu atanmışlığı dert edinmesi hem özgürleştirici, hem de sorgulayıcı bir süreçtir.

Kendi deneyimimde trans oluştan insanlarla karşılaşmak hem kendimi sorgulayarak farkındalığımı arttırdı, hem özgürleştirdi, hem de politikamı belirledi. Mesela lezbiyen ya da trans olmayan feminist kısa saçlı bir kadın erkeksi bir şeyler giyip so-kağa çıktığı gün kadınlar tuvaletinde bir sorun yaşadığında işte o zaman Transfeminizm ona yardımcı olabilecektir çünkü orada yaşadığı deneyim trans bir deneyimdir bence. Yani sokaktayken kısa saçlı olduğu için, erkeksi olduğu için ya da mesela sert hatları olan Kürt kadınlarına "Aa, bu da travesti gibi kadın" dediklerinde işte bu trans bir deneyimdir. Transfeminizm de bu deneyimlerde bir fayda sağlar.

Hilal: Biz burada Transfeminizm falan konuşuyoruz ama genel olarak feminist harekete baktığımızda -her ne kadar birçok radikal eylem ortaya çıkmış olsa da- süreç içerisinde beden politikalarına çok ağırlık verilmediğini görüyoruz. Cinsellik, kadınların kendi bedenlerine yabancılaşması meseleleri her zaman tabuydu, asıl odaklanılan meseleler savaş, yoksulluk, işsizlik, şiddet (cinsel şiddet de değil, fiziksel şiddet) idi. Bedenle ilgili konular bunlardan sonra geliyordu. Nasıl taciz ve tecavüz davaları kadın cinayetleri kadar görünür değilse, kadınların kendi cinselliği ya da "Bedenim Benimdir" sloganının dışındaki konular ana akım feministlerin çok da üzerine eğildiği konular değil. Dolayısıyla Transfeminizm'in hareket içerisinde bu kadar sorgulanmasını, bu kadar tepki görmesini biraz da buna bağlıyorum. Konuşulan konu Transfeminizm olmadığında, kendini kadın olarak tanımlayan arkadaşlar da cinselliği konuştuklarında aynı tepkilerle, dışlamalarla karşılaştılar. Burada pek bilmiyoruz ama Amerikan filmlerinde feministler hep karikatürize bir şekilde aynadan kendi amlarını izleyen kadınlar olarak temsil edilirler ya...

Gülkan: Biz daha bakamadık oraya. (Gülüşmeler)

Hilal: Ben de onu diyecektim. Kimsenin baktığı yok. (Gülüşmeler) Dolayısıyla ben o yabancılığı biraz buna da bağlayabiliyorum.

Aligül: Sevi'nin sorusu beni korkutuyor. O yüzden cevap vermekten de çekiniyorum. Bütün feminizmler bir ihtiyaçtan doğuyor. Ama birinin diğerinin üstünde hiyerarşi kurduğu durumlar da olabiliyor. "Feminist kimlik" neyi kapsıyor? Nedir? Orada ne var ki 8 Mart gece yürüyüşünde Transfeminizm dövizini açmış olmak bu kadar göze batıyor; "Transfeministler burada" demek neden fraksiyon olarak algılanıyor. Onu söylemek neden bu kadar kötü? Sevi'nin sorduğu soru bana bunları hatırlattı.

Trans bireylerin deneyimlerinin görmezden gelindiği bir feminizmin içinden geliyoruz, hâlâ da görünmüyor. Durmadan anlatmak, durmadan açıklamak zorunda bırakılıyor ve aslında herkes "Biz biliyoruz," havasında ama kimsenin bir şey bildiği yok. Herkes benim cinsiyetimin ne olduğu ya da ne olmadığı üzerine bu kadar çok konuşurken mesela kendisi bana kendine neden "kadın" dediğinin cevabını veremiyor. Oysa ben de neden kendisine kadın dediğini bilmek istiyorum.

Seks işçiliği tartışmalarının İkinci Dalga Feminizm'deki gibi yani orta sınıf ve beyaz bir şekilde yapıldığını düşünüyorum. Aslında seks işçiliği yapan transların hem seks işçiliği yaptıkları hem de trans oldukları için farklı bir deneyimleri var; ikisinin de görülmesi gerekiyor. Birçoğumuz seks işçiliği yapmadık, bu deneyimi de bilmiyoruz ama üzerine konuşuyoruz. Ulaş'ın aktardığı gibi birileri "Seks işçileri buraya girmesin," diyebiliyor. İkinci Dalga Feminizm'in seks işçileri için söylediği bir lafı vardır ya "Sen kadın bedenini metalaştırıyorsun."

Berfu: Zaten şöyle bir düstur var ya, seks işçiliği feminizm gereği kötüdür, onlar kadın bedenini metalaştırır ve biz onlardan uzak durmalıyızdır. Aramızda seks işçiliği yapan bir kadın varsa da ancak bu işi kötüleyen bir yerden eklemlenebilir. Feminizmin tam da bu yaklaşımı yüzünden trans kadınlarla ve trans hareketi ile arası açılıyor ve bu gerçekten hiç sorgulanmıyor.

Hatice: İkili cinsiyet kategorisi üzerine kurulu feminist söylemler bu iki cinsiyet arasındaki geçişkenlikten korkuyorlar. Çünkü "Ee, o zaman biz feminizmi nasıl devam ettireceğiz?" diye düşünüyorlar. Oysa bu eninde sonunda olacak çünkü bu ikili sisteme sığmayan translar var ve biz bunu yaşıyoruz.

Esen: Etkinlikten önce Aligül ile konuşuyorduk, keza 8 Mart tartışmaları esnasında da tartıştık. Amargi'nin diğer feminist örgütlere göre LGBT konusunda daha duyarlı olduğu, daha açık olduğuna ilişkin bir varsayım var. Bu varsayım Aligül'ün ve LGBT hareketinde aktif başka insanların aynı zamanda Amargili olmasından kaynaklanıyor bence. Gerçi Aligül kendi politik gündemi-ne Amargi'de yer bulamadığı için Amargi'den ayrıldı. Bu insanla-

rın buradaki varlığı sanki Amargi'de LGBT gündemi varmış gibi bir illüzyon yaratıyor. Amargi içindekiler de benzer şekilde "Zaten homofobik değiliz, zaten transfobik değiliz," illüzyonuna kapılıyor. Fakat bu konular konuşuluyorken "Transfobi, homofobi bitmiyor, cinsiyetçiliğin bitmediği gibi" tarzı cümleler başlangıç olarak iyi olabilecekken -buna kendimi de dâhil ederek söylüyorum- zamanla bir çeşit retoriğe döndüğünü görüyorum. Aynı örgütte olmanın ya da aynı alanda yürümenin kendisi sanki birbirimize değiyormuşuz izlenimi yaratıyor.

8 Mart tartışmalarından sonra bildiğiniz gibi İFK içinde okumalar da yaparak bu süreç tartışılmaya başlanmıştı. Bu tartışmaların birinde İFK'dan bir arkadaş bana: "Sen zaten bunları bilirsin, Amargi'de siz bunları hep konuşuyorsunuzdur," dedi. "Yok ki öyle bir şey," dedim. Bu tamamen bir yanılsama. Amargi'nin genel olarak daha farklı bir duruşu var ama bütün bu meselenin Amargi'nin gündemi olduğu anlamına gelmiyor. Hatta ben bunun üzerine Amargi mail grubuna bu izlenimimden bahsedip "Keşke hakikaten böyle olsa da gerçekten tartışsak," dedim ama hiç ses gelmedi.

Geçen seneden itibaren yaptığımız Feminizm Tartışmaları'nda "ana akım feminizm" diye net bir tanımlama yapılıyor olması çok dikkatimi çekiyor. Bu bir iki sene öncesine kadar bu kadar net ifade ediliyor muydu bilmiyorum ama en azından benim katıldığım feminist toplantılarda da, okuduğum yazılarda da "Türkiye'de ana akım feminizm var mıdır?" meselesi daha tartışmalıydı. Ancak şimdi varlığının daha net ifade edildiğini görebiliyorum. Şu anda eğer ana akım bir feminizm varsa sınavını hakikaten Transfeminizm ya da Queer Feminizm ile verdiği bir gerçek ama bu kadar farklılıklardan bahsediyorken tek bir feminizme söz söylemenin kendisini aynı derecede sorunlu buluyorum.

Gülkan: O yüzden ana akım kavramını kullanmadım.

Esen: "Bir feminizm" demenin de problemliliğini düşünüyorum onu yerine ana akım denilip onun ne olduğunu tartışmaya açmak daha da iyi olabilir.

Gülkan da söyledi; ana akım feminizmde bir biyolojik cinsiyet bir de toplumsal cinsiyet var; "Kadın doğulmaz, kadın olunur" meselesi. Feminizm içinde toplumsal cinsiyet mi cinsiyeti belirler, cinsiyet mi toplumsal cinsiyeti tartışması yeni değil, örneğin Christine Delphy, Monique Wittig ve Steve Jackson toplumsal cinsiyet, cinsiyeti belirler diyor. Ama feminist hareket içinde daha ziyade Simone De Beauvoir ve Anne Oakley'e atıfla temelde biyolojik cinsiyet vardır, onun üzerine toplumsal cinsiyetin inşa edildiğini söylüyoruz. Yani Transfeminizm ya da Queer Teori ortaya

çıkmadan önce de feminist teoride cinsiyet/toplumsal cinsiyet tartışmaları var ama tabii ki de bu yaklaşımlar temelde ikili cinsiyet kategorisini kabul ediyorlar.

Şunu sormak istiyorum: Transfeminizm hareketi var mı? Dünya genelinde transfeminist bir hareketten bahsedebilir miyiz? Varsa bu hareket feminizmin içinde mi dışında mı, feminist hareket ile karşılaşma deneyimleri nasıl? Çünkü Türkiye deneyiminde bir transfeminist hareket olduğunu en azından şu anda söyleyemediğimizi düşünüyorum. Bilmiyorum doğru mu düşünüyorum?

Ceylan: Transfeminizm ile feminist hareketin yaşadığı çatışmalar kendimi çok kırılan hissettiğim bir alan, bu yüzden bugün buradaki tartışma bana çok iyi geldi. Evet, tek bir feminizm yok, hiçbir şeyi de tekleştirmememiz gerektiğini düşünenlerdenim. Hareketlerin de tekleşmemesi gerektiğini düşünüyorum; hatta nerede çokluk orada bereket vardır diye düşünüyorum. Çünkü böylece manevra alanlarımız daha gevşek ve fazla olabiliyor. Fakat “Transfeminizm’e yer vermeyeceğiz!” gibi transfobik söylemlerde bulunan feminist yaklaşımların esas tektipleştirmeyi yaptıklarını düşünüyorum.

Transfeminizm her şeyi kapsıyor mu? Hayır, kapsamıyor, kapsamasın. Kapsadığını iddia ederse orada tahakküm altına alan bir söylem üretmiş olur ve bu da kendi varlığına çok aykırı bir durum olur. Şu anda Transfeminizm tam da “feminizm bizim” diyen tahakkümle çatışma yaşıyor. İnsanların içeri girmesini engellemek veya “8 Mart alanı bizim alanımız!” diyerek bir iktidarın ve erkin tekrar üretilmesi çok korkunç. Bu beni korkutuyor ve başka feminist alanlara girerken tedirginlik yaşıyorum. Onlara şunu demek istiyorum: “Rahat olun, bu sürekli değişecek zaten, Transfeminizm’e de başka eleştiriler gelecek. Neden senin ele almadığın soruları başka bir yerde ele alabilen kişilerle beraber bir şeyler yapalım demektense bu alanı size vermeyeceğiz gibi sert bir iktidar tepkisi veriyorsun, ama kendin kaybedeceksin!”

Kızkardeşlik mi, kardeşlik mi?

Belmar: Hilal az önce Türkiye’deki feminist hareketin cinselliğe çok az vurgu yaptığını söyledi; çok katılıyorum. Bunun yanı sıra Türkiye’deki feminist hareket heteroseksizme de çok az vurgu yaptı. Buradan kaynaklı olarak da kızkardeşlik söylemini sorunsallaştır(a)madı. Yani kadınlar ancak kardeş olabilir, sevgili olamazlar. Kızkardeşliğin tam da heteroseksizmden kaynaklanan bir söylem olduğunu düşünüyorum. Mesela Gülkan da Transfeminizm’de bu kızkardeşlik söylemini sahiplenme...

Gülkan: Kızkardeşlik değil sadece, kız olur, oğlan olur...

Belmar: Kız erkek fark etmez kardeşlik söylemi başlı başına heteroseksist bana göre.

Gülkan: Queer’den bir eylem biçimi olarak, yani kimlik olarak bahsetmiyorum, bir fiil olarak queerden, transgender politikalarından ve yapısökümünden yani alet, edavat, araç olarak bahsediyorum çünkü bir dilimiz yok. Bir dil olmadığı için provokasyon yaratmak, bir tür parodileştirmek, mevcut olan söylemi sivrileştirip, tuhaflaştırmak ve o tuhaflığın içerisinde o sözü kurmak bir yöntem. Dolayısıyla kardeşlik kelimesini özellikle seçtik. Fransız Devrimi’ndeki “eşitlik, özgürlük, kardeşlik” sözündeki kardeşliğin, Fransızca erkek kardeşlik olduğunu çok iyi biliyoruz. Onun karşısına inşa edilen kızkardeşliğin de bir tür namus sözü, bir tür lezbiyenfobi içerdiğini biliyoruz. Ama bu kardeşlik söylemini oluştururken biz birbirini arzulayan kardeşleriz. Biz enسته karşı değiliz, eşitler arasında enسته ve cinselliği savunuyoruz. Dikey olandan, yani baba ve anne otoritesinden bahsetmiyoruz. Dolayısıyla kardeşliğe ve arzuya aynı anda imkânı olan bu deneyime ben kendi adıma queer diyorum. Onu özellikle de seçtim, iyi ki vurguladın, böylece görünür oldu.

Feminizm, evlilik ve seks işçiliği tartışmalarını tam Belmar’ın söylediği açıdan bir yere bağlamak istiyorum. Aslında feminist teori de toplumsal cinsiyet tartışmalarının başını alıp, geldiği bu noktaya şaşırdı. Hepimizi muhakkak feminist annelerimiz destekledi ki buradayız. Annelerimiz de yürüyüp gittiğimiz yola çok şaşırdılar. Aslında feminist harekete yıllarca emek harcamış, yaşça büyük ablalar, anneler bizi azarlayanlar olmalarının yanı sıra onların söylemlerinden çok şey de öğrendik. KADAV’da “Sanki Eşittik”⁹ diye bir etkinlik yapıldı ve orada çok güzel bir sohbet ve tartışma oldu. 50 yaşlarında, feminist hareketin başlangıç zamanlarından gelen, geçmişinde sosyalist olan feminist bir ablamız dedi ki: “Arkadaşlar, birbirimizi kandırmayalım, biz annemiz, babamız nasıl yaşadıysa üstüne devrimci giysisi giyip ya da feminist giysisi giyip, öyle yaşadık. Biz aslında evimizde kocalarımızla, sevgililerimizle ve yatağımızda annelerimizden daha farklı bir hayat yaşamadık. Önce bunu itiraf ederek başlayalım,” dedi. Bu

9 Feminizmden Önce, Feminizmden Sonra başlığı altında yapılan etkinlik, 15.04.2012 tarihinde Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) evsahipliğinde gerçekleşti. Gülfer Akkaya, Fatma Akdokur, Meliha Varışlı, Demet Demir, Ümide Aysu ve Gülkan’ın katıldığı etkinlik, Gülfer Akkaya, Gülşin Ketenci ve Güliz Sağlam’ın *Sanki Eşittik* adlı çalışmasından yola çıkılarak karma muhalif hareketler içinde feminist politika yapmanın imkanları üzerine bir dizi tartışmanın yapılmasıyla sonuçlandı.(E.N.)

noktada aslında feminist hareketin evlilik kurumunu radikal bir biçimde eleştirmemiş olması belki de önceki jenerasyonlar açısından en büyük handikap oldu ama toplu boşanmalar dönemi de oldu¹⁰. Sonra ne oldu mesela o tartışma? “Hiç kimsenin karısı olmayacağım” sözüne ne oldu? “Hiç kimsenin namusu olmaya-
cağım,” derken evlilik kurumuna radikal eleştiriler yapılmadığı sürece onun arka bahçesi olan seks işçiliğini eleştirmek son derece beyaz deneyimin iktidarlı söylemidir ve haksızlıktır. Birisinin karısı olmak zorunlu seks işçiliğidir, zorunlu ev içi emektir ve bir sürü şeyi de bedavaya getirmektir. Kimse kırk yıl boyunca sadece aynı kişiyle sevişmek istemez, bu nettir. Seks işçilerinin çok onurlu ve feminist olduklarını düşünüyorum. Emeklerinin karşılığını hayatlarını kaybetme pahasına alırlar.

Yol vermek, yol kesmek meselesi benim çok tüylerimi ürpertiyor. Ulaş'ın aktardığı Ankara'daki tartışmada da “Biz şimdi eğer size yol verirse,” denmiş ya, ben de “Yol kimin?,” “Feminizm kimin?,” “Hareket kimin?,” “Ben bu sözü kurarken kimim de yol veriyorum?” diye sormak istiyorum. O zaman eğer iktidarlı bir söylem kuruluyorsa, her şeye “Şiddettir, biraz daha yumuşak ifade etsek,” demesek. Hayır arkadaşlar, eğer yol veriliyorsa ben en azından transgender bir aktivizm biçimi olarak yol kesmenin, haydutluk yapmanın, bir yapı sökümü biçimi olarak sadece o ana işaret etmenin gerekli olduğunu düşünüyorum. Yolun tutulduğunun ve yolun sahibinin olduğunun gösterilebilmesi için yolun kesilmesi gerektiğini, görünür olduktan sonra da kesilen yolu terk edip, gitmek gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla Transfeminizm agresiftir, provokatiftir, huysuz ama tatlıdır. (Gülüşmeler)

Berfu: Ben Esen'in söylediğine karşılık olarak bir şey söyleyeceğim. Ben de feminist hareketle trans hareket arasında duran birisiyim. Bence de çok farklı feminizmler var ama feminizmde egemen olan

¹⁰ 1990'lı yıllarda ANAP Hükümeti'nin Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in bir röportajında “Flört Fahişeliktir” demesini kadınlar Galatasaray'da “Bu söze ancak düdük çalınır,” diyerek düdük çaldıkları bir eylem ile protesto ettiler. Ardından 29.12.1989 tarihinde Başbakanlığa bağlı olarak kurulan “kadının çalışmasıyla birlikte yapısı bozulan” Müslüman-Türk ailesini güçlendirmek için, çeşitli çalışmalar yapan Aile Araştırma Kurumu'nun 1990 yılındaki oturumuna Cemil Çiçek'in başkanlık etmesini ve bu kurumun çalışmalarını protesto etmek için 30 kadın, 02.11.1990 tarihinde “Bizimle boşanır mısınız?” sloganı ile topluca boşanmak için Sultanahmet Adliyesi'ne başvurular. Boşanma dilekçelerinde, yasalardaki boşanma nedenleri yerine “Bize dayatılan böyle aileyi istemiyoruz,” yazan kadınlardan sadece ikisi boşanabildi. Diğerlerinin boşanma talebi mahkeme tarafından reddedildi. (E.N.)

birtakım görüşler de var. O yüzden de ben genelleme yapıyorum. Farklı farklı fraksiyonlar var ama sanki bazı kavramlar söz konusu olunca herkes her nasılsa aynı fikirde oluyor. Mesela Radikal Feminizmin 1970'lerde ürettiği seks işçiliği ve pornografiyle ilgili söylemleri hiçbir şekilde üzerine tartışılmadan bir düstur gibi belleniyor. Feministsen pornografiye karşısındır gibi bir görüş var. Seks pozitif feminizm diye bir şey var ama onun sözünü kimsenin duyduğu yok. Türkiye'ye ulaşmamış adeta. Mesela Esen dedi ya, bu cinsiyet ve toplumsal cinsiyet tartışmaları aslında çok eski diye, Queer'e de bakacak olursak o da yirmi yıllık bir tartışma ama bize yeni geliyor.

Amerika'daki deneyimden bahsettiğimiz zaman 70'lerde feminizmin içinde kendilerine “feminist” diyen trans kadınlar var ve hareket içinde çok büyük şiddete uğruyorlar. Lezbiyen kadınlar bir festivalde Sandy Stone'u linç etmeye kalkıyorlar. Janice Raymond diye radikal feminist birinin “Transeksüeller kadınların bedenlerine tecavüz ediyorlar,” diyen bir metni var. Korkunç bir düşmanlık, bu ne biçim bir feminizm?

Gülkan: Trans misojini deniyor buna.

Berfu: Evet, canına kast edecek kadar bir nefret de var ortada. Ama şu da var: Bizde bu kavramlar önce akademiye geliyor, akademiden sonra İngilizce bilen, harekete eklemlenebilen, dolayısıyla orta sınıfa daha yakın insanlar tarafından aktarılabilir ya da benimsenebiliyor. Dolayısıyla sınıf mevzuu ve beyazlık mevzuu burada da işin içine giriyor. Bizim bir Stonewall'umuz olmadığı için...

Aligül: Aslında biz üstlenmiyoruz kendi Stonewall'umuzu. Hep unutuyoruz Ülker Sokağı.

Berfu: Doğru, evet, ama işin sınıfsal boyutunu yine de pek görmüyoruz diye düşünüyorum. “Beyaz Türk” kimliği nerede duruyor? Queer'in sorunsallaştırdıklarını kendi deneyimlerimizde nereye kadar sorunsallaştırıyoruz? Cinsiyet, cinsel yönelim derken bunları belli bir sınıfın içinden mi konuşuyoruz? Hangi deneyimleri konuşuyoruz? Taksim dışında, Ümraniye'de ya da Kağıthane'de nasıl yaşanıyor bu deneyimler? Bu deneyimler, bu oluşlar var ama bunların sınıfsal, etnisite ve ırk dolayımıyla yaşanan boyutlarını da görmek lazım.

Özlem: Türkiye'de kavramlar bize geç geliyor diye düşünüyorum. Deneyimler var ama bu deneyimlerin evrensel olduğunu, bazı insanların oturup, düşünüp, kavram ürettiklerini sonradan öğreniyoruz.

“Transfeminizm, feminizmin içinde bir hareket midir?” sorusuyla ilgili de şunu söylemek istiyorum: Başka tartışmalarda

da söylemiştim, isimler çok gelip geçicidir, ihtiyaca binaen ortaya çıkarlar. Belki bir on yıl sonra Transfeminizm'i eleştiren başka düşünceler çıkacaktır. Feminist harekette, önce lezbiyenlerle başlayan sonra translarla devam eden "Feminizmin öznesi kimdir?" tartışması da var takip edebildiğim kadarıyla. Ama bugün bizim bulunduğumuz çerçevede beni ilgilendiren tartışma şu: "Kimin gündemi ana gündem? Kim bunu belirliyor? Ve benim derdim neden burada dert sayılmıyor? Neden önemsenmiyor? Neden başkasının derdi daha önemli?" 8 Mart'ta ya da diğer alanlarda ben neden önemsizim? Benim sözüm neden önemsiz? Feminizmin diğer ideolojilerden farkı deneyim üzerinden örgütlenen, deneyimi önceleyen bir fikir, ideoloji, hareket, düşünce olmasıysa eğer, benim deneyimim neden diğer deneyimler arasında yer alamıyor? Ben neden sözümü duyuramıyorum? Örneğin Transfeminizm tartışmasından önce cinsel şiddetle ilgili çalışma yapmak istediğimiz zaman yerel seçimler vardı ve şöyle tartışmaların olduğunu çok iyi hatırlıyorum: "Yerel seçimler varken siz nasıl bu konuda çalışma yürütürsünüz?" Politikanın içinde var olmaya çalışan birisi olarak sürekli bu sıkıntıyı yaşıyorum, adımımı her atmak istediğimde, "Ya ama bu da var," demek istediğimde sürekli "Bir dakika önce bu var!" deniliyor.

"Transfeminizm mi feminizmi kapsar, feminizm mi Transfeminizm'i kapsar?" sorularının dışında bir yerde yaşadıklarımızla ilgili harekette var olma ve sözümüzü söyleme ihtiyacımıza karşın bunun önüne sürekli çekilen setler var. Sıkıntı yaratan konu bu... Yoksa kim kimi kapsarsa kapsasın önemli değil bence.

8 Mart'la ilgili de şöyle düşünüyorum: Yürürken orası bizim sözümüzü söyleyecek alanımızsa ben neden orada kendi sözümü söyleyemiyorum?

İsmigül: Gülkan'ın söylediği, kardeşlik/kızkardeşlik adlandırmasının her ikisine de itirazım var çünkü bir şey söylemek istediğinde hemen "Ama bu kızkardeşliğe sığar mı?" tavrı ile karşılaşıyor-sun. 8 Mart tartışmalarında, Feminist Mail grubunda, gördüğüm bu türden bir tavırdı. Bunun üzerine ben de şu soruyu sormak istiyorum: Kardeşlik/kızkardeşlik diye tanımladığımız şey bazı alanlardan beni dışlamayı kabul edebiliyorken, neden bunun karşılığında benim ona hırlamam kızkardeşliğe sığmıyor? Özlem, "Niye benim deneyimim bir başka kadınlık deneyiminden daha az feminizmin konusu?" dedi. 8 Mart'tan sonra tartıştığımız bir yandan da buydu. Evet, böyle bir soru var. Hatta tartışmalarda, "Feminist hareket biziz, çünkü emeği koyan biziz," deniyordu. Ben buna ana akım feminizm diyeceğim. Şu an İFK olan ve alanlara insanları almama hakkını kendinde gören insanlar ana akım fe-

ministlerdir. Bu kadınlar kendilerini hareketin sahibi olarak görüyorlar çünkü emek koyduklarını düşünüyorlar, bu da bir yandan harcadığın emeğe göre söz sahibi olabileceğini söyleyen Leninist bir bakış. Ama mesela bugün burada ya da buna benzer bir sürü yerde insanlar bir araya geliyor, sohbetler ediyor, tartışmalar yapıyor, atölyeler yapıyor ve oradan da kendi dövizleri doğuyor ve o dövizlerle de alana geliyorlar. İFK'lı kadınlardan bir tanesinin bile burada olmaması bir tesadüf değil.

Esen: Ben buradayım. (Gülüşmeler)

İsmigül: İki tanesinin ya da beş tanesinin burada olmaması o zaman. Diyelim bir hafta sonra 8 Mart olsun, yarın da hazırlığı olsun "Şu şu gündemler vardı, biz şunları şunları yapıyorduk, siz yoktunuz," diyecekler. Ee, burada da başka şeyler yapılıyor, siz yoksunuz. Sen orada ol, ben burada olayım, ikimiz de alana sözümüzü taşıyalım. Kimse zaten kalkıp da "Burada Transfeminizm konuşuyorduk, böyle gündemlerimiz vardı, şimdi emek de nereden çıktı?" demiyor. Aynı alanda olabilmeyi, daha bütünlüklü bir politikanın da alana taşınabileceğini savunuyoruz.

Seks işçiliği mevzusunda da ana akım feminist hareketin ve ana akım feminist bireylerin kendi bedenlerini konuşmuyor olmalarını sorunlu buluyorum. Birilerinin bedenlerini konuşuyorlar, birtakım kadınları kurtarıyorlar...

Gülkan: Tıpkı erkeklerin yaptığı gibi...

İsmigül: Evet evet, ben de onu diyecektim. Mesela annelerimizden örnek veriyoruz, komşu teyzeden örnek veriyoruz ama o kişi asla biz değiliz. Kadınların deneyimi hep kurtarılacak kadınlar üzerinden konuşuluyor, kendi yaşadıkları asla söz konusu değil. Kimin kiminle seviştiği çat diye söz konusu olabiliyor, eğer kişi sensen, ama o başka ablaların kiminle yattığını, kalktığını, o deneyimi nasıl yaşadığını, bedeniyle ne kadar barışık olduğunu, yemekle kurduğu ilişkiden hiçbir şekilde haberdar olamıyorum, kapalı bir alan zaten. Seks işçileri tabii ki konuşuyor ama 8 Mart'a girmek/girmemek gibi konularda, "Fahişeler girmesin!" gibi söylemler üzerinden tartışırken ana akım feministler seks işçilerinin deneyimlerini hiç görmüyorlar. Zaten yıllarca "Erkekler benim adıma benim deneyimimi konuşuyor!" diye karşı çıkmışken, şimdi biz neden aynı şeyi bir başkasına yapıyoruz?

Beyaz deneyim demeyi ise şu yüzden önemsiyorum: Bu sabit bir deneyim değil, hepimiz beyaz deneyime sahip oluyoruz ama bunun anlamı etiketlenip, sürekli sana yapışan bir kimlik kurmak değil. İşaret etmek önemli çünkü onu görürsem daha kolay söke-rim, en azından buna dair bir çabam olabilir.

Transfeminizm ve queer yoldaşlığı

Begüm: Türkiye’de 2000’lerin başından itibaren akademik tartışmalara queer kavramının yavaş yavaş girdiğini görüyoruz. Ben alan çalışması için İstanbul’a geldiğimde ve queer kavramını tartışmaya başladığımızda aktivizmin içinde önceleri buna karşı temkinli bir yaklaşım vardı, resistans demesek de. Ama bence bugüne baktığımızda benim queerden anladığım her ne ise o aktivizm ile yaşanmaya başladı ve akademik faaliyetler bunların üstüne inşa edildi. Ben queer bize 20 sene sonra geldi biz arkadan takip ediyoruz demiyorum, zaten bu yaklaşımla çizgisel bir tarihsel süreçten bahsetmiyoruz. Biz kendi yaşam alanlarımızda pratikler, deneyimler, paylaşımlarla kendi queerimizi oluşturuyoruz, kurguluyoruz ve deneyimliyoruz.

Bizim Stonewall’umuz olamaz çünkü biz Stonewall’un kurduğu o hattan ilerlemiyoruz. Bu yüzden bir yandan da bizim kendi olduğumuz yerin politikasını başka türlü kavramsallaştırmayı yeniden düşünmemiz gerekiyor. “Ana akım” dediğimiz feminizmi beyaz feminizm diye eleştirirken de, o beyaz kelimesini kullanırken de bunu düşünmeliyiz. Ben hayatım boyunca büyürken beyaz olduğumu bilmedim ama bu sadece bana söylenmediği için değil. Biz acaba deneyimlerimizi kendimize ait olmayan kelimelerle mi isimlendiriyoruz diye de düşünüyorum.

Gülkan: Benim özellikle zikrettiğim “beyaz” kişinin kategorisi değil, inşa olunan beyaz deneyimden bahsediyorum.

Begüm: Beyazın hiyerarşik bir yere konması da aslında Amerika’dan aldığımız bir kavram. Beyaz’ın üstün olduğunu kim dedi? Onlar dedi.

Sevi: Bir yerden aldığımız için değil de beyaz olanın norm kabul edilmesi üzerinden değil mi temel eleştirimiz?

Gülkan: Bununla ilgili ufak bir şey eklemek istiyorum. Mesela diyelim ki kariyer basamaklarının tepesindeki kadınların büyük çoğunluğunun neden Kürt olmadığını nasıl ve hangi dille kavramsallaştıracakız? Temizlik işçilerinin büyük çoğunluğunun neden belli etnisitelere sahip insanlar olduklarını nasıl kavramsallaştıracakız? Buralardaki ayrıcalıklı konumları bir kez söyleyip, gösterip, sonra derhal onu terk etmek gerektiğini düşünüyorum. Herhangi birini, beyaz ya da beyaz feminist diye etiketleyip sabitlememek gerektiğini düşünüyorum. Ama henüz başka bir yol da bilmiyorum.

Begüm: Ben zaten başka bir yol önerdiğimden değil ama bize sonradan geliyor diye gülüştük ya hepimiz, esasında biz başka yerlerden başka kavramlar ve teoriler oluşturuyoruz, bunun farkına

varıp, daha farklı yazıp, çizmemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

Bir de bu konuları ilk okumaya başladığım zamanlarda Transfeminizm ile queer hareket arasındaki fark ve ilişki çok paralel ve benzer yerlerden tartışılıyordu. Ama birisi daha çok filoloji, birisi daha çok aktivizm gibi duruyor. Bu ikisi arasındaki ilişkiyi nasıl tartışabiliriz? Çünkü kafa karıştırmaya çok açık iki kavram. Ayırmamız gerekiyor mu bilmiyorum ama...

Gülkan: Bu soruya net bir cevabım yok ama şöyle düşünüyorum: Aligül de ben de hem queer deneyimlerden gelen hem de trans bireyleriz. Bu yüzden bu soruyu cevaplayabilmek için hem talihimiz hem de talihsizliğimiz var. Keşke ben na-trans ve heteroseksüel bir queer deneyimden gelseydim de ayrımı anlatabilseydim. Benimkisi çok iç içe giriyor. Kendi adıma queer deneyimden anladığım, queeri kimlik politikası olarak algılamaktan vazgeçip, normatif olanın normatif olduğunu göstermek, onu sökmek, yapıyı yıkmak ve onunla halleşmek. Açıkçası tam olarak ne olduğunu kimse bilmiyor diye düşünüyorum. Ama işte sorun şu ki heteroseksüel, na-trans, *straight* biri olsaydım da queerin benim de işime nasıl yarayacağını ve transfeminizm ile nasıl ayrışabileceğini anlatabilseydim.

Begüm: Transfeministim ya da ben bir transım dediğinde bir kimliği sahiplenmiş oluyorsun ama trans kelimesinin tam da içinde barındırdığı anlamdan dolayı da aslında kimliği reddettiğin bir noktadasın. Queer de kimlik karşıtı bir kavramsa, queerle trans çok yakınlaşıyorlar gibi düşünüyorum.

Berfu: Bence queer ile transfeminizm arasında şöyle bir fark var. Queer kesinlikle kategorilere karşı iken trans hareket içinde trans kimliğinin öne çıkarılması söz konusudur. Bildiğim kadarıyla tarihsel olarak da şöyle bir ayrım var: Queer ortaya çıktığında ilk etapta translar üzerinden giden bir teori oldu. Trans olmayan birtakım akademisyenlerin transların üzerinden ürettiği bir bilgi olarak da algılanmaya başlandı ve trans hareketi buna tepki olarak “Biz transız, queer değiliz” dediler ya da queeriz deseler bile translıklarına da vurgu yaptılar. Transfeminizm’in, translığın görünmez olduğunu, nesneleştirildiğini ve transların daha başka sorunları da olduğunu, dolayısıyla queerle her zaman iç içe ve paralel olmadığını söyleyen bir tavır var. Cinsellikten çok, toplumsal cinsiyet kimliğini odağına alan ve farklı cinsiyet kimliklerinin feminizm içersindeki ezilmişliğini dert edinen bir duruşu var.

Transfeminist Manifesto 2000’lerin başında yazılıyor. Queer teorisinin ortaya çıkmasından on yıl kadar sonra böyle bir manifestoyla, yani queer feminist manifesto yerine, transmanifesto ile ortaya çıkmanın bu tür bir görünürlük problemiyle yakından ala-

kası var. Keza queerin akademik bir alan olarak ortaya çıkmasının ardından, trans akademisyenler de akademide daha çok görünür oldular ve queer çalışmaları içerisinde transların özne/nesne ilişkisini değiştirmek amacıyla transgender çalışmaları diye ayrı bir akademik alan oluşturdular. Aynı şekilde Transfeminizm'i, feminizm içerisinde transların pozisyonlarını değiştirmek amacıyla atılmış bir adım olarak görüyorum. Tabii ki de Queer'den yöntemsel olarak faydalanan, ama oraya eleştirisi de olan, orada yeterince gündemleşmeyen, göz ardı edilen transların öznelliklerinin feminist hareket içerisinde nasıl görünür kılınacağını dert edinen, feminizm içerisinde uygulanan ayrımcılığa ve ötekileştirmeye dikkat çeken bir feminizm, Transfeminizm. Bütün bunları söylerken katı kimlikçi bir politika olduğunu söyleyemiyorum elbette. Transfeminizm'in, Queer'i bir yöntem olarak kullanmasını bu esnekliğin göstergesi olarak da görebiliriz.

Aligül: Trans kimlik konusu her açıldığında "Kimlik politikası yapıyorsunuz canım," diyor ya, ben de buna karşılık "Bir zahmet kimlik politikası yaptırmayın," demek istiyorum. Çünkü deneyiminin kabul edilmemesi seni zorunlu olarak kimlik politikası yapmaya götürüyor. O yüzden de translık bir kimlik olmak zorunda kalıyor, anlatabiliyor muyum? Sisteme, patriarkaya, heteroseksizme, her kimlik bazı yerlerde karşı çıkıyor, bazı yerlerde ise çıkmıyor dolayısıyla her kimlik bence bunları biraz yeniden üretiyor, biraz da bozuyor. Benim derdim kendi ait olduğum ya da içinde rahat hissettiğim şekilde yaşayabilmek.

Sosyalist Feminist Kolektif'te bir tartışma düzenlenmişti: "Biz emek politikası yapıyoruz, siz ne yapıyorsunuz? Siz bunu yapıyor musunuz?" gibi sorular sordular.

Berfu: Beden politikası yapmak küçümseniyor.

Aligül: Evet, yani sonuçta ben bir birey olarak emek politikasının içinde de oluyorum ama şu anda patron bölümündeyim. Ama bir yandan da iş yerinde yaşadığım şu: Babam iş yerini bıraktığı için oğlu olarak çok mutlu ve mesudum ama gel gör ki orada Aysegül olarak var olduğum için bir şekilde de hayatımın çilesini yaşıyorum. Suratıma bakıyorlar, kıs kıs gülüyorlar. Çok karmaşık şeyler yaşıyorum. Neyi neye göre yapacağım? Mesela Kanno bir konfeksiyon atölyesinde sezonluk çalışıyordu. Sürekli "Sen nesin ki?" muhabbetine maruz kalıyor. Sigortalı çalışabilmesi için kimlik göstermesi gerekiyor. Bunu istemeyebiliyorsun, ama bir yandan da "İşçi hakları, benim hakkımı neden vermiyorsun?" diyebilmesi için resmi kaydının olması lazım. Neye, nerede öncelik verileceği insanın hayatına göre değişebiliyor. Bazen cinsiyet kimliğiyle ilgili olan sorun daha yakıcı olabiliyor, yana yakıla önce benim kimli-

ğimi kabul et diyorsun bazen de işçi haklarımı ver diyebiliyorsun. **Gülkan:** *Transfeminist Manifesto*'da da geçtiği gibi trans deneyimler her zaman queer olmak zorunda değil, kadın/erkek ikiliğini yıkmakla hiçbir derdi olmaya da bilir, dünyadaki geri kalan feministler gibi onların bir kısmı da ikili cinsiyet sistemini sarsmak zorunda değil. Trans dediğimizde çok fazla farklı oluştan bahsediyoruz yani sadece trans kadın, trans erkek ya da transgender'dan bahsetmiyoruz. Mesela *genderfuck*'ı performe edenler, yani cinsiyetin içine edenler var. *Genderblend*, yani toplumsal cinsiyeti harmanlayıp kullananlar var. *Genderfluid* olanlar yani cinsiyeti akışkan kullananlar, kendilerini bizzatihi bu isimle çağırıyorlar var. Dolayısıyla aslında birtakım tuhaf deneyimleri araçsallaştırarak kendi trans varoluşunu queerleştirenler var.

Bu bir küme ama bütün trans deneyimler böyle değil, böyle olmak zorunda da değil, bütün trans deneyimler queerleşmek zorunda değil. Bence trans harekete bakıp, hangisinin queer olup, olmadığını tespit etmeye çalışmak yerine tam tersine trans olmayan, dünyanın geri kalanına bakıp, yaşadığımız bütün deneyimleri nasıl queerleştirebileceğimize bakmalıyız. Sadece LGBT bireyleri değil ya da sadece kendini queer diye adlandıranları değil, onun dışında kalan ama aslında sözü, dili olmayan, kapalı kapılar ardında olan, açılma politikalarına inanmayan, yolu yordamı olmayan, alanlarda gözü parlayan ama oraya gelip, yürüyemeyenler için queer özgürleştirici bir araç olabilir.

Sezen: Transfeminizm cahili olarak sunumunuz bana gerçekten iyi geldi, sunumların sonrasındaki bireysel paylaşımlar da bana "mahrem" bir alandaymışım hissi verdi; herkes çok açık yüreklilikle paylaştı. Şimdi söyleyeceğim şeyler birbirleriyle çelişebilir ama burası kendimle çelişme hakkını da gördüğüm bir yer.

"Feminizmin öznesi kimdir?" sorusu çok başımızı ağrıtan bir soru oldu. Bence artık bundan kurtulmamız ve feminizmin derdinin de "Öznemiz kim?" diye arayıp, durmak olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bunu yapabilirsek, bu öznenin kim olduğunu belirleyenlerin hiyerarşisini de ortadan kaldırmaya yardım edeceği için birçok anlamda önümüz açılacak.

Özlem şöyle demişti: "Benim sözüm neden 8 Mart'ta duyulmuyor? Ya da neden benim sözümünden öncelikli olan bazı sözler var? Bence bu noktada ısrar edilmesi gereken söylem: "Hayır, benim sözüm de sizinki kadar önemli"den ziyade "Sizin sorunuzla benim sorunuz çok ortak bir yerden geliyor, aynı zemin-den kaynaklanıyor," olmalı. Bu ortaklığı birçoğumuz görüyoruz belki ama iletişim zeminimizin bu olmasında ısrar etmeliyiz. 2011 yılının 8 Mart'ı sonrasında ve 2012 senesinin 8 Mart'ı öncesinde

umutlandığım bir dönem olmuştu. Bugün bu tartışmaya, keşke İFK'dan daha fazla katılım olsaydı. Bugün bu ortam beni ne kadar umutlandırdıysa, İFK katılımının bu kadar az olması da o ölçüde sorgulamama neden oluyor. Bir sürü sebebi olabilir, bir eylem olabilir, etkinlik enflasyonu var, bundan da kaynaklanıyor olabilir ama bugün değilse bile başka bir gün ortak bir yol bulunabilir. Gülkan'ın söylediği ve bu çağrı metninde de olan, "beyaz feminist" diye tanımlanan bir şey var...

Gülkan: Beyazlık deneyiminden bahsediyoruz. Aman ne olur, bu bir kimlik değil, deneyim... Altını çizmek istedim.

Sezen: Ama işte o beyaz feminist deneyimiyle yaftalanmanın ince çizgisi ne olacak? Uzlaşmalıyız demek kesinlikle istemiyorum ama bu dilin hayırlı olabilecek bir çarpışmanın önünü kapatabileceğini düşünüyorum. Birçok kadın belki böyle tartışmalarda "Yine yaftalanacağız, yine Ortodoks feminist olacağız, yine beyaz feminist olacağız," korkusuyla sözlerini geri çekmek zorunda hissediyor olabilir.

Gülkan: Buna gerçekten inanıyor musun, Sezen?

Begüm: Ben de her yerde transım, lezbiyenim, biseksüelim diye yaftalanmak korkusu yaşıyorum ya da bunu devamlı açığa çıkarmak ve bununla uzlaşmak mecburiyetinde kalıyorum.

Sezen: Ama bu senin zaten sahiplendiğin bir kimlik...

Gülkan: Aslında ironik bir biçimde şu an transfeministlerden çok, kendimi de içine dahil ederek söylüyorum ki beyaz deneyimden gelen feministler olarak buradayız. Demek ki beyazlığımızdan o kadar korkmuyoruz, kendimizi didiklemeyle gayret ediyoruz.

Biz "O beyazlar biziz!" diye başladık konuşmamıza ve kendi sınıfımızın avantajını sökmek istiyoruz. Yıllardır benim verdiğim mücadelem on katını veren Ülker Sokak'ta canını dişine takmış transfeminist arkadaşım sırf benim beyaz deneyimimden gelmediği için o teorileri okuyabilmek, yabancı dil bilmek gibi avantajlara sahip olmadığı için tartışmada boğazına kadar geldiği yerde "Yeter aaa!" dediğinde, "Kız kardeşimize çok çirkin davrandı," denilip, ötekileştirildiği için kendi beyazlığımızla mücadele etmeliyiz.

Sezen: Feminist hareket içinde bu bahsettiğiniz beyaz deneyime sahip karakterler çok baskınlar evet ama sayıca çok fazla olmadıklarına inanıyorum. Bunu böyle görmem belki de benim naif duruşumla da alakalıdır, bunu baştan kabul ediyorum ama bir şekilde bu beyaz feminist hayaletine çok öfkelenmenin de politika yaparken önümüzü kesebileceğini düşünüyorum. Az önce birçokumuz beyaz deneyimdeniz dedin ya, ama zaten politika yapma-

nın kendisi belli bir ayrıcalığa sahip olmayı gerektiriyor bence. Bu kadar katı söylemlerin kimleri o feminizmin dışında bırakacağını da görmek lazım. Örneğin "Feministsin ama aile kuruyorsun," dediğinde bunun kimleri dışarıda bıraktığını da görmek lazım.

Gülkan: Öyle demedim, evlilik kurumu dedim.

Sezen: Aynı şey.

Gülkan: Aynı şey değil bence, benim bir ailem var mesela.

Sezen: Aile derken ben evliliği kastederek söylüyorum. Evlilik kurumunun içinde olmak bazı kadınlar için bir konfor olabilirken, bazıları içinse kaçınılmaz olabilir.

Gülkan: Onlar da yeraltından direniş yollarını yaratıyorlardı eminim.

Leman: Fransa'da Queer Teori Amerika'dan, Anglosakson dünyadan çok farklı bir yerde. Çok güzel isimler ve çok güzel tartışmalar var. Fakat Fransa'da queerin yaşanış biçiminin sadece bir performans ve kostümlenmek üzerinden yaşanması politik LGBT ya da Queer Teori'ye daha yakın LGBT'leri irrite eden bir noktada. Bu arada ortada hiç trans yok, mekanlar devlet tarafından kapatıldığı için bir araya gelme alanları şu anda çok sınırlı. Sokakta hiçbir trans bireyle karşılaşamıyorsunuz gerçekten. Le Marie diye bütün homoseksüellerin (bilerek bu adlandırmayı kullanıyorum, çünkü çok steril ve hijyenikler) kahvelerini, mocchalarını içtikleri bir yer var. Fransa'da Queer Teori gündelik yaşamda bütün bu çerçevenin içerisinde algılanıyor. Partilerde geylemlerin çeşitli cross-dresser¹¹ hallerinde kostümlendiği bir yaşayış biçimi olarak görülüyor.

İsmigül'ün söylediklerinin hepsini kabul ederek, üstüne şunu diyorum: Bu durumu görerek işte tam da burada transların sesini çıkarması lazım. Queer Teori'nin bu kadar liberal, bu kadar küçük burjuva, bu kadar içi boşaltılmış bir halde gündeliğe geçmesine karşı tam da burada Transfeminizm'in sesini duyurmak lazım.

Gülkan: Bir slogan var: "Queer is not a fashion but a liberation!" diye. Yani "Queer bir moda değildir, bir özgürleşmedir," diyerek kapatabiliriz herhalde.

¹¹ Cross-dressing: İkili cinsiyet anlayışında karşı cinse yakıştırılan kıyafetleri giymek, aksesuarları kullanmak ve bu şekilde tarzını karşı cinsinkiyle tanımlamak. Bunu yapan kişiye ise cross-dresser denir. (E.N.)

Transfeminizm tartışmasından...